ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 241 (10.237).
1991 йил 13 декабрь жума
Баҳоси 8 тийин.

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

• Президент сайлови олдидан

БИЗЛАР ҲАМ ҚЎЛЛАЙМИЗ

Ўзбекистон Президентлигига ўтказилаётган сайлов куни ҳам тобора яқинлашмоқда. Шубҳасиз, ҳозирги иқтисодий аҳвол оғир пайтда Президентликка муносиб номзодни кўрсатиш ҳеч бир инсонни бефарқ қолдирмайди.

Калинин ноҳиясидаги Кўзи ожизлар жамиятида ҳам йиғилиш бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Халқ-демократик партияси ва Ўзбекистон Касаба уюшмасидан кўрсатилган Ислом Каримов номзодини қўллаб-қувватланди.

Қатнашчилар Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг урушда ва меҳнат фахрийларига, ногиронларга кўрсатаётган ғамхўрликлари туфайли, уларга бўлган эътибор анча ошганлигини таъкидладилар. Айниқса, ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан амалга оширилаётган ишлар диққатга сазовор.

Йиғилиш сўнгида Кўзи ожизлар жамиятининг 76 аъзоси бир овоздан Ислом Абдуғаниевич Каримов номзодини қўллаб-қувватлашларини билдирдилар.

И. СУЛТОНОВ,
Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, биринчи гуруҳ ногирони.

РАСМИЙ ТАШРИФ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркия Жумҳуриятининг Президенти Турғут Озалнинг таклифига биноан 1991 йил 16—19 декабрда расмий визит билан Туркияга ташриф буюради. Музокараларда икки мамлакат ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликни ўзаро манфаатдорлик асосида ривожлантириш имкониятлари муҳокама қилинади.

ИҚТИСОДИЁТ ЯНГИЛИКЛАРИ

БОЗОРНИ ЎЙЛАБ

Ностандарт ускуналар ишлаб чиқаришга ихтисослашган «Тошавтоматика» заводи Челябинскдан токарлик дастгоҳларини олди. Бунинг эвазига Уралга кўрпа-ёстиқ жилдлари, чойшаблар жўнатади.

— Шундай қилишга мажбур бўляпмиз, — дейди завод бош муҳандисининг ўринбосари В. Новиков. — Эски алоқалар ёрдам бермай қўйди. Кўриб турибсиз, бевосита мол алмашиш йўлларини излаяпмиз. Бозорга ҳам ишлаяпмиз. Яқинда бир цех очдик, у ерда дельтоплан чиқиндиларидан чиройли халтачалар тикяпмиз. Ёғочга ишлов берувчи дастгоҳлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик.

Ижара туфайли талабни тез эътиборга олиб ишлаш имконияти туғилмоқда. Бундан бир неча ой муқаддам завод бир неча кичик корхона ва кооперативга бўлиниб кетган эди. Бундай бўлинмалар ҳар бирининг банкда ўз ҳисоб дафтарчаси бор, улар тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтган. Кичик корхоналар ва кооперативлар ўзларининг анъанавий маҳсулотларини тайёрлаш билан иш бошлаган эдилар. Масалан, «Интрокс» асбоблар ва хилма-хил жиҳозлар ишлаб чиқара бошлади, «Пластик» металлга ишлов бериш билан шуғулланди, «Скиф» билан «Наврўз» эса металл ва пластмассадан халқ истеъмол моллари ишлаб чиқара бошлади, «Дельта» бўлса дельтопланлар ясай бошлади. Ҳозир улар 30 хилдан кўпроқ маҳсулот, жумладан, пластмасса буюмлари, боғ ҳовли мебеллари, мураккаб рўзғор техникаси ремонти учун стендлар чиқаришмоқда. Ногиронларнинг аравачаларини ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўрилмоқда, мураккаб электр рўзғор моллари ишлаб чиқариш имкониятлари ўрганилмоқда.

Ижара маҳсулот турларини тез-тез ўзгартириб туриш ва уларни кўпайтириш имконини берди. Бундан завод ишчилари ҳам, раҳбарият ҳам манфаатдордир. Шу мақсадда маъмурият техникавий ҳужжатларни зудлик билан тайёрламоқда, таъминот ва савдо ишлари билан шуғулланмоқда. Ижарачилар эса унинг бу меҳнатига ҳақ тўлашмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ СИЁСИЙ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИДА

Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгаши Сиёсий Ижроия Комитетининг навбатдаги мажлисида партия Марказий Кенгаши III Пленумини чақириш тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Пленумни 14 декабрда чақириш, унинг кун тартибига республикадаги ҳозирги ижтимоий-сиёсий вазият шароитида партия фаолиятининг биринчи галдаги вазифалари тўғрисидаги масалани киритиш қарор қилинди. Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгаши комиссиясининг партия мол-мулкининг бир қисмидан партия хўжалиги эҳтиёжлари учун ва аҳолининг ижтимоий-сиёсий эҳтиёжларини қондириш учун фойдаланиш тўғрисидаги таклифлари муҳокама қилинади.

Сиёсий Ижроия Комитет мажлисида республика Олий Кенгашида Ўзбекистон Халқ Демократик партияси халқ депутатлари гуруҳи Низоми тўғрисидаги масала муҳокама қилинди. Партия депутатлари гуруҳи ўз ишини Ўзбекистон Республикасининг конституцияси ва қонунлари, республика Олий Кенгашининг иш тартиби, Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Дастури ва Низоми, шунингдек парламент фаолиятининг халқаро қоидалари асосида қуради.

Низом тасдиқланди, уни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатига тақдим этишга қарор қилинди. Собиқ Иттифоқ таркибидаги мустақил давлатлар демократик партиялари билан бўлажак ҳамкорлик тўғрисидаги қарор лойиҳаси маъқулланди.

Партия ички турмушининг бошқа масалалари ҳам муҳокама қилинди.

• Долзарб мавзуда суҳбат

РЕСПУБЛИКАДА КУПОН ЖОРИЙ ЭТИЛАДИ

Ўзбекистонда купон жорий этилиш ҳақида оммавий ахборот воситалари хабар қилган эди. Бу тадбир иқтисодий жиҳатдан республикага нималар беради? Истеъмол бозорини тўлдиришга ёрдамлашадими? ЎзТАГ мухбири П. Нишонов ана шундай саволлар билан Ўзбекистон Республикаси Иқтисод комитети раисининг ўринбосари, иқтисод фанлари доктори П. НОСИРОВга мурожаат қилди.

— Пўлат Хайруллаевич, купонни жорий этиш заруратининг сабаби нимада?

— Таассуфки, собиқ СССР иқтисодий маконида кўпгина келишилган қарорларга эришиб бўлмаяпти. Шундай масалалар орасида пул муомаласини тартибга солиш масаласи ҳам бор. Собиқ Иттифоқдан мерос қолган бюджет камомади қоғоз пул кўплаб босиб чиқарилишига олиб келди. Ўзбекистон ҳукуматининг саъй-ҳаракатлари натижасида сўнгги вақтгача истеъмол бозори мутаносиблигини таъминлашга муваффақ бўлинди. Бироқ Россия ҳукуматининг нарх-навога эркин тус бериш, иш ҳақини кескин ошириш, аҳолига бошқа ижтимоий имтиёзларни кенгайтириш тўғрисидаги қарорлари бюджет имкониятлари чекланган республикамизни қийин ва ноқулай аҳволга солиб қўяди. Россия ва бошқа қўшни мустақил давлатлар ҳудудидан маҳсулотлар билан таъминланмаган пул сўзсиз равишда Ўзбекистонга кела бошлайди, бу эса шусиз ҳам оғир аҳволни чигаллаштиради. Болтиқбўйи республикалари, Беларусь, Украина ва Ўзбекистон истеъмол бозорларида амалга оширган «валюта истилоси» деб аталган ҳуруж буни тасдиқлаб турибди.

Ана шундай вазиятда Ўзбекистон ҳукумати купонларни жорий этиш йўли билан республика истеъмол бозорини ҳимоя қилиш тўғрисида қарор қабул қилишни лозим топди. Дастлабки босқичда купонлар харид қилиш учун ўзига хос ҳуқуқ берувчи қимматбаҳо қоғоз сифатида амал қилади. Республика фуқаролари молларни харид қилиш чоғида амалдаги пул билан бир вақтда купонларни ҳам тўлайдилар. Кейинчалик иқтисодий вазият, шу жумладан истеъмол бозоридаги вазият бунга қандайдир ўзгартишлар киритиши мумкин. Ҳукуматда вазиятни ўрганиб, ундаги ўзгаришларга нисбатан дарҳол тегишли чораларни кўрадиган гуруҳ тузилди.

— Бошқа республикалар, шу жумладан Украина купонларни жорий этиш чоғида йўл қўйган хатолар ҳисобга олиндими?

— Украинанинг тажрибаси муфассал ўрганилди. Барча ижобий ва салбий жиҳатлари аниқланди. Шуни очиқ айтиш кераккки, купонларни жорий этиш самараси муваққат тусда бўлади. Шу сабабли улар амал қиладиган вақт чеклаб қўйилади.

— Купонларни жорий этиш чайқовчиликка қарши курашда ёрдам берадими?

— Купонларнинг асосий вазифаси — ички бозорни республикага четдан келадиган харидорлардан ҳимоя қилишдир. Биз меҳмонлар келишидан ҳамиша хурсандмиз. Бироқ моллар ва озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамма жойда тақчил бўлиб турган ҳозирги қийин даврда республикага келган ҳар бир меҳмон ўзимизга ҳам етмаётган маҳсулотларни четга олиб кетадиган бўлса бу ҳол республикамиз аҳолиси учун оғир юк бўлиб тушади. Республикамизга молларни харид қилиш мақсадида келувчилар анча кўпаяди деб хавфсираш учун ҳамма асослар бор.

Чайқовчиликка келганда эса, ана шундай хавф мавжуд. Лекин бу соҳада ҳам биз маълум чораларни кўзда тутдик. Украинадан фарқли равишда бизда купонлар битта босмахонада ва бир хил қоғозга босилади. Табиийки, купонларнинг четга тарқалиб кетишидан сақлаш чоралари ҳам кўрилмоқда. Бироқ турли сабабларга кўра купонлар билан чайқовчилик қилишни бутунлай тугатиб бўлмайди. Шу сабабли купонларни жорий этиш — муваққат чорадир.

— Даромадлари турлича одамлар купонлар билан қандай таъминланади?

— Уларнинг купонлар билан таъминланадиган улушини белгилаш чоғида аҳоли даромадларининг турлари ва миқдори албатта ҳисобга олинади. Ижтимоий адолат қоидаси биринчи ўринга қўйилади. Чунончи, пенсионерлар, талабалар, нафақа олувчи фуқаролар, шу жумладан болалар учун нафақа олувчиларнинг даромадларида купонлар улуши кўпроқ бўлади. Фуқаролар ўзларининг даромадларидан қатъи назар ҳар ойда оладиган купонларининг кафолатли миқдори албатта белгилаб қўйилади.

— Купон бериш чоғида аҳолининг қандайдир гуруҳлари камситилмайдими?

— Республиканинг барча аҳолисини купон билан таъминлаш учун ҳамма чоралар кўрилмоқда. Республикада яшаб, шу ерда даромад оладиган ҳамма одамлар, шу жумладан вақтинча ишсиз деб рўйхатга олинган кишилар ҳам купон оладилар. Бундан ташқари вахта усулида республикадан ташқарида ишлайдиганларга ҳам купонлар берилади.

— Купонларни қачон жорий этиш кўзда тутилмоқда?

— Купонлардан фойдаланиб молларни сотиш 1992 йил январидан жорий этиш кўзда тутилмоқда. Купонларни бериш эса олдинроқ ташкил қилинади.

— Купонга қандай молларни сотиб олиш мумкин?

— Бу масала ҳозирча ишлаб чиқилмоқда. Купонга сотиладиган моллар ҳозир аҳоли талон билан олаётган маҳсулотлар эмас, деб аниқ айтиш мумкин. Ун, ёрма, ёғ, чой, шакар бундан буён ҳам маълум миқдорда берилади ва купонсиз сотилаверади. Купон бўлмаса ҳам умумий овқатланиш корхоналарида овқатланиш, бошқа пулли хизматлардан фойдаланиш мумкин. Бир қанча турдаги қимматбаҳо моллар фақат республика фуқароларига купонсиз, лекин ҳисоб чеклари билан сотилади. Автомобиллар, мебель гарнитурлари, холодильниклар, телевизорлар, кондиционерлар, видеомагнитофонлар, кир ювиш ва тикиш машиналари ва бошқалар ана шундай моллар қаторига киради.

— Маошига нисбатан олганда қанча миқдорда купон берилади?

— Даромадларнинг хилма-хил турларига турли миқдорда купон берилади. Купонлардан фойдаланиб сотиладиган товар ресурслари ҳажми ва ижтимоий адолат қоидаси асосий мезон бўлади. Аҳолининг энг қашшоқ табақалари камситилмаслиги учун шу қоида ҳисобга олинади. Бунинг аниқ вариантлари ҳозир ишлаб чиқилмоқда ва тез орада аҳолига маълум қилинади.

НОН ҚОТИРАВЕРМАНГ, ҲОЖАТИ ЙЎҚ

Ўзбекистонда ҳамма ерда нон олиш учун навбатда туриш одат тусига кирди. Дўконларда нон етишмаслиги сабабларини аниқлаш ҳам қийин эмас: одамлар ўнталаб ёпган нон олишмоқда, бир неча буханка нон ва батонни бир йўла харид қилишмоқда. Айни вақтда кўпчилик уни нима учун шу қадар кўп олаётганини яшираётгани ҳам йўқ: қотириб олишар эмиш. Айни вақтда новвойхоналарнинг қуввати кўпаймоқда, захирадаги печлар, ғамлаб қўйилган унлар ва бошқа хом ашёлар вақти-вақти билан ишга туширилмоқда.

Хуллас, аҳвол оғир. Ўзбекистон Республикаси Дон маҳсулотлари вазири вазифасини бажарувчи Б. Т. ЖАЛИЛОВ ЎзТАГ мухбири А. БЕЗВЕРХОВга шу ҳақда батафсил гапириб берди.

— Бугунги кунда амалда бутун мамлакатда озиқ-овқат муаммоси жуда кескин бўлиб турибди. Бу бизнинг республикамизга ҳам тегишлидир. Лекин барча қийинчиликларга қарамай, ҳар бир хонадон дастурхонида рўзғорнинг боши бўлган нон бор. Ўзбекистон ҳукумати республикани ун ва дон билан таъминлаш мақсадида ҳар қандай чора-тадбирни кўрмоқда. Бошқа минтақалардан, хорижий мамлакатлардан ана шу маҳсулотларни олиб келмоқда. Айни вақтда хом ашё нархи анча ортди, лекин бизда ноннинг нархи мамлакатимизда энг арзон бўлиб қолмоқда. Унинг фарқи республика бюджетидан қопланаётгани ҳаммамизга маълум.

Бироқ нон маҳсулотларини истеъмол қилиш ҳам кўпайиб бормоқда. Биз ўтган йилга нисбатан ун тортишни 13 фоиз, нон ва нон маҳсулотлари тайёрлашни 35 фоиз, макарон маҳсулотлари ишлаб чиқаришни 10 фоиз кўпайтиришга мажбур бўлдик. Шу вақт ичида республика аҳолиси атиги 3 фоиз кўпайди. Бунга ҳеч қандай бюджет чидаш беролмайди, боз устига корхоналарнинг қуввати ҳам чегараланган.

Республикамиз аҳолиси ҳар қандай шароитда ҳаммани нон билан таъминлашимизни тушуниши керак. Бунинг учун имкониятлар бор. Харидорларнинг бўлар-бўлмасга нон ғамлашга интилиши бирданбир хавф бўлиб турибди. Нон қотиришнинг ҳожати йўқ, эҳтиёжга яраша олинса бас. Ана ўшанда дўконларда нон олиш учун навбат кутиб ўтиришнинг ҳожати қолмайди.

Қишлоқ аҳлига ҳам катта илтимосимиз бор. Ҳозир кўп хўжаликларда дон, шоли етиштирилмоқда. Бироқ кейинги пайтда бу маҳсулотларни давлатга топширмай қўйишди. Деҳқонларнинг ўз тегирмонлари бўлса яхши, унда ғалла ва шолини янчиб олишлари мумкин. Лекин ғалла билан шоли кўпинча, мослаштирилмаган омборларда чириб кетмоқда. Улар молларга берилмоқда. Бу исрофгарчилик-ку, ахир! Шу муносабат билан ғаллакорларни, фермер хўжаликлари, жамоа ва давлат хўжаликларини буғдойни ун ва тайёр омухта-ем эвазига давлатга топширишларини сўраймиз. Шу мақсадда деҳқонларга маҳсулот алмашишнинг фойдали шартлари бўлишига кафолат берамиз. Масалан, бир тонна буғдой учун 507 килограмм олий навли ун, ёки 546 килограмм биринчи навли ун, ё бўлмаса 590 килограмм иккинчи навли ун беришимиз мумкин.

Шолини ҳам шу тарзда қабул қиламиз. Биздан ҳар бир тонна шоли учун 543 килограммдан 660 килограммгача гуруч олиш мумкин.

Бу корхоналарга аҳоли учун зарур бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш имконини беради. Республикамизнинг барча аҳолиси ана шунга муҳтож бўлиб турибди.

• СПОРТ •

«ЖАНГЛАР» ҚИЗҒИН ДАВОМ ЭТМОҚДА

БОКС бўйича ўсмирлар ўртасида халқаро турнир ўтказилаётган пойтахтимиздаги «Юбилей» спорт кошонаси ашаддий ишқибозлар билан гавжум.

Мусобақанинг иккинчи куни рингга чақирилганлардан ҳамюртимиз Абдуғаффор Носиров озарбайжонлик боксчи Холлар Маҳмудовга ютқазиб қўйиб, мухлисларини ранжитган бўлса, навоийлик Андрей Пиотт тожикистонлик Рустам Раҳимовдан устун келиб олқишларга сазовор бўлди. Яна бир ҳамюртимиз Аҳмаджон Ҳаитов россиялик чарм қўлқоп устаси Геннадий Соколов устидан чиройли ғалабага эришди.

Шу куни қозоғистонлик М. Исмоилов мўғилистонлик боксчидан, озарбайжонлик Р. Гусейнов қозоғистонлик спортчи Исмоил Осмоновдан устун келди.

Бокс бўйича ўсмирлар ўртасидаги халқаро Тошкент турнири давом этмоқда.

СУРАТЛАРДА: мусобақадан лавҳалар.

Даврон АҲМАД суратлари.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

● **ОВРУПО** Ҳамжамиятининг Голландиядаги Маастрихт шаҳрида олий даражадаги бўлиб ўтган учрашувида тарихий битимларга келинди. Бундан буён мазкур ҳамжамиятга кирувчи энг йирик мамлакатлар ягона сиёсий ҳамда молиявий йўл тутадилар. 1999 йилдан бошлаб Оврўпо Ҳамжамиятига кирувчи мамлакатлар ўзларининг ягона пули — экюга эга бўладилар. Маастрихтда эришилган битим Оврўпо Ҳамжамиятига кирувчи мамлакатларнинг иқтисодиётини янада юқори даражага кўтаришни кўзда тутади.

● **АЛБАНИЯ** пойтахти Тиранада ҳамда бошқа шаҳарларда бир неча кунлардан буён «нон исёнлари» давом этмоқда. Тўс-тўполонларнинг кўтарилишига дўконларга нон ва нон маҳсулотларининг етарли даражада келтирилмаётганлиги сабаб бўлди. Кун кеча Тирана яқинидаги бир жойда норози бўлган кишилар озиқ-овқат дўконини ёқиб юбордилар. Оловда 38 киши ҳалок бўлди. Ҳукумат бундай оғир аҳволдан чиқишнинг йўлларини изламоқда. Албания президенти Рамиз Олия собиқ бош вазир Юла Буфи ўрнига қирқ яшар муҳандис Вилсон Аҳметийни тайинлади. Бош вазирни ўзгартириш билан қийин аҳволдан чиқиб бўлармикин?!

● **ЎТГАН** душанба куни Ҳиндистонда кўз кўриб, қулоқ эшитмаган бир воқеа содир бўлди. Жуда катта пул олиб кетаётган, полициячилар билан қўриқланган транспорт воситасига номаълум шахслар ҳужум уюштирдилар. Ҳужум уюштирганлар Нагаленд миллий социалистик кенгаши деб аталган ташкилотга мансуб одамлар бўлган, деб гумон қилинмоқда. Қароқчилик натижасида 11 нафар полиция ходими отиб ўлдирилди. Экстремистлар катта миқдордаги қурол-яроғларни, шунингдек, 7 миллион рупий пулни ўмариб кетдилар.

● **ПОЛЬШАНИНГ** Краков шаҳри маъмурлари В. И. Лениннинг ҳайкалини сотишга бағишланган кимошди савдосини бошқа кунга кўчирдилар. Савдо ташкилотчилари куннинг кўчирилишини харидор чиқмаганлиги билан изоҳламоқдалар. Ленин ҳайкали Польша фуқаролари маблағи ҳисобига бундан икки йил муқаддам Нова Гута металлургия комбинати ҳудудида ўрнатилган эди.

● **СОБИҚ** Германия Демократик Жумҳуриятининг собиқ раҳбари Эрих Хонеккер РСФСР ҳудудини шу йил 13 декабрь куни ташлаб чиқиб кетиши керак. Россия ҳукуматининг ана шундай қарори 10 декабрь куни Эрих Хонеккерга ўқиб эшиттирилди. Мабодо у РСФСР ҳудудини ташлаб чиқиб кетишдан бош тортгудек бўлса, у мажбурий равишда жўнатиб юборилади. Шу муносабат билан Эрих Хонеккер норозилик эълон қилиб, бир неча вақт муқаддам Совет ҳукуматига ўзига сиёсий бошпана берилажаклиги тўғрисида илтимоснома юборганлигини қайд қилди.

● **ЎТГАН** чоршанба куни Бухарестда Руминия томонидан Украина, Озарбайжон ҳамда Арманистон жумҳуриятлари мустақиллиги тан олинганлиги расмий равишда эълон қилинди.

● **ИСРОИЛ** бош вазири И. Шамир гапларига қараганда, Яқин Шарқда тинчлик ўрнатилишига бағишланган Нью-Йоркда давом этаётган араблар билан исроилликлар ўртасидаги музокараларда маълум ижобий натижаларга эришилмоқда. Бироқ, Исроил, Иордания ҳамда Фаластин делегациялари ҳамон Фаластин делегациясининг алоҳида иштирок этиши хусусида бир тўхтамга кела олмаётирлар. Араб мамлакатларининг вакиллари фаластинликлар алоҳида делегация сифатида музокаралар олиб бориши лозим, деб ҳисобласалар, исроилликлар, йўқ, улар Иордания делегацияси билан биргаликда мулоқотда қатнашишлари керак, деб шарт қўймоқдалар.

● **МАЪЛУМКИ,** Филиппиннинг собиқ президенти Фердинанд Маркос беваси устидан Манилада суд жараёни бошланган эди. Имельда Маркосга давлат хазинасини талон-торож қилиш, жуда катта маблағларни хорижий мамлакатлар банкларига ўтказиб юбориш сингари айблар қўйилмоқда. Лекин, Имельдахоним шу орада, гўё ҳеч нарсани назар-писанд қилмай, янаги йилга белгиланган президентлик сайловларида ўзининг номзодини қўяжаклигини эълон қилди.

● **АМЕРИКА** Қўшма Штатлари Корея ярим оролининг жанубида жойлаштирилган ўзининг барча ядровий қурол-аслаҳаларини тўлиқ олиб чиқиб кетди, деди Рейхап ахборот агентлигига хабар қилган, ўз номини айтишни истамаган Жанубий Корея ҳукумати вакили.

● **ҲАР ЙИЛИ** катта тантаналар билан Болгарияда нишонланадиган 9 сентябрь — Ғалаба куни байрами Жумҳурият Халқ мажлиси қарори билан бекор қилинди.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

• «Табиат ва инсон» почтасидан

ВАЪДА ЭМАС, АМАЛИЙ ИШ БЎЛСИН

ТАБИАТНИ муҳофаза қилиш органлари ходимларини ҳамма жойда ҳам очиқ чеҳра билан кутиб олмасликлари кўпчилик учун сир бўлмаса керак. Чунки уларнинг корхоналарга ва ташкилотларга, давлат ва жамоа хўжаликларида, қисқаси, меҳнаткашларнинг ишлаш ва яшаш жойларида табиат соф сақланиши, атроф-муҳит мусаффо бўлиши, сув ифлосланмаслиги учун кураш ишлари ҳаммага ҳам бирдай ёқавермайди. Ҳа, бу касб эгаларининг эзгу нияти фақат яхшилик, табиатсеварликдир.

Лекин кўпинча буни тўғри тушунишмайди. Уларнинг кўзини шамғалат қилишга, кўпдан-кўп қуруқ ваъдалар бериб алдашга уринишади. Бироқ табиат муҳофазачилари ҳам аҳмоқ эмаслар. Оз бўлса ҳам ихтиёрларидаги назорат қилиш-ўлчов асбоблари ёрдамида атроф-муҳит ифлослантирилганлигини аниқ кўрсатишади ва уларни зудлик билан бартараф этишни талаб қилишади. Ана ўшанда айрим корхона, ташкилотлар раҳбарлари улардан тезроқ қутулиш учун асосли—асоссиз ваъдалар беришдан қайтмайдилар. Камчиликларни бартараф этиш учун муддат беришни илтимос қилишади. Айримлар ваъдасига вафо этиб, шу муддат давомида аниқланган ва кўрсатилган камчиликларни бартараф этишади. Жилла қурмаса бир қисмини йўқотишади. Бироқ бу ваъдасининг устидан чиқмайдиганлар ҳам бўлади. Бу билан улар аввало ўзлари аъзо бўлган меҳнат жамоаси саломатлигига, қолаверса, табиатга ўрни тўлдириб бўлмас зарар келтираётганликларини пайқамайдилар ёки пайқашни истамайдилар, билсалар ҳам билмасликка оладилар. [illegible] ҳайратга солади.

Юқорида баён қилинган фикрнинг тўғрилигини исботловчи кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Улар билан эса жойлардаги табиатни муҳофаза қилиш ташкилотлари ходимлари томонидан очиб ташланган нуқсонлардир. Тошкент сув қурилиш трестининг айрим бўлинмаларида шундай камчиликлар содир бўлмоқда. [illegible]

Бўлимнинг борлиги яхши, бу ҳақда ҳеч қандай гап бўлиши мумкин эмас. Чунки у ҳозирги иқтисодий танглик, озиқ-овқат таъминотидаги қийинчиликларни жилла қурмаса трест жамоаси учун бироз бўлса ҳам енгиллаштиришга ҳисса қўшмоқда. Бироқ унинг айрим ишлаб чиқаришлари табиатга келтираётган зарар эса бир неча йилдан бери давом этаяпти. Масалан, лимонад ва музқаймоқ цехлари атроф-муҳитни ифлослантирувчи манба бўлиб келди ва ҳамон шундай бўлиб қолмоқда. Табиат муҳофазачиларининг бир неча бор берган танбеҳлари бу цехлар раҳбарларига кор қилмади. Охирги текшириш вақтида ҳам аҳвол эскилигича қолганлиги аниқланди. Оқибатда Ўрта Чирчиқ ноҳия табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ходимлари энг сўнгги чорани кўришга мажбур бўлдилар. Бу цехлар ўз оқавалари билан ариқ сувини булғаётганлиги, унинг олдини олиш учун ҳеч қандай чора кўрилмаётганлиги, илгари берилган ваъда қоғоз[illegible]

Алимкент Оққўрғон ноҳиясидаги анча обод қўрғон ҳисобланади. Лекин унинг кўринишига доғ бўлиб тушаётган иллатлар ҳам бор. Ҳудуди ҳар доим ҳам санитария-гигиена қоидалари талаблари даражасида бўлмаяпти. Кейинги вақтларда ахлатхоналар кўпайиб кетди. Кўпчилик кўчаларда уларнинг уюмларини кўрасиз. Вақтида ташиб кетилмагандан кейин шундай бўлиши табиий. Аҳволнинг бу даражага боришининг турли сабаблари бор.

Майли, улар ҳақида батафсил тўхталмай қўяқолайлик. Чунки бундай аҳволнинг содир бўлишининг олдини олишга даъват этилган қўрғон Кенгаши раҳбар ходимларининг қилмишлари бундан ҳам ачинарлидир. Уларнинг эътиборсизлиги туфайли қўрғон ҳудудида каттагина сунъий ахлатхона пайдо бўлганки, бу аҳволни ҳеч қандай баҳона билан оқлаб бўлмайди. Яхшики ҳозир кунлар анча салқин, бироқ шунга қарамай бу ердан чиқаётган бадбўй ҳид, ёниш натижасида ҳосил бўлаётган тутун унинг теварак-атрофларига тарқалмоқда ва истиқомат қилувчилар учун ҳар хил ноқулайлик туғдирмоқда.

Табиатни муҳофаза қилиш органлари ходимлари қўрғон Кенгаши раиси ва Кенгаш коммунал хўжалик бўлими бошлиғини бундай аҳвол содир бўлишининг бош айбдорлари деб топдилар. Қуруқ танбеҳ бериш билан чекланмай икки раҳбарни моддий жазолашди. Қўрғон Кенгашининг раиси Р. Довудов ўз ҳамёнидан 50 сўм тўлашга мажбур бўлди. Коммунал хўжалик бўлими бошлиғи Х. Сайдахмедовнинг ҳам шунча миқдордаги пулини маҳаллий бюджет ҳисобига ўтказишдан бошқа иложи қолмади.

Аммиак селитраси жуда зарарли минерал ўғит. Шунинг учун уни асосан техника экинларига ишлатиш назарда тутилган. Ўшанда ҳам қатъий белгиланган миқдорда ишлатилиши керак. [illegible] Уни озиқ-овқат экинларини етиштиришда ишлатиш умуман мумкин эмас. [illegible]

Тошкент ноҳиясидаги Навоий номидаги жамоа хўжалигининг бригадири Ш. Зиёмов ҳам буни яхши билади, лекин унга амал қилмайди. Ҳамма иллат шунда. [illegible] 50 сўмлик жарима солинди.

«Ангрен» давлат хўжалигида эса минерал ўғитлари ва заҳарли кимёвий моддаларни сақлаш қоидаларини қўпол равишда бузиш ҳолларига дуч келинди. Бундай аҳвол илгари ҳам аниқланган эди. Навбатдаги текшириш вақтида илгари кўрсатилган камчиликлар бартараф этилмаганлиги, улар ҳамон давом этаётганлиги маълум бўлди. Шундай номаъқул аҳволга йўл қўйган, бевосита минерал ўғитларини хавфсиз сақлашга алоқадор бўлган раҳбарлар бу гал жазосиз қолишмади. Жумладан, хўжалик бош агрономига 100 сўм миқдорида жарима солинди.

Табиатни муҳофаза қилиш билан шуғулланувчи мутахассисларнинг асосий мақсади атроф-муҳит мусаффолигини таъминлашга қаратилган. Шунинг учун улар бу соҳада камчиликлар кўп бўлсину, кўпроқ жарима ун[illegible]

М. МАҲМУДОВ.

• СЎРАГАН ЭДИНГИЗ

Ўзбекистон республикаси мустақиллиги эълон қилингандан буён республика Олий Кенгаши томонидан бир қатор янги қонунлар қабул қилинди. Эндиликда бу қонунлар илгаригидек марказда қабул қилинган қонунларни кучга киритиш йўли билан эмас, аксинча Ўзбекистоннинг шарт-шароитидан келиб чиқиб тасдиқланмоқда. Шунинг учун ҳам уларни ҳар биримиз яхши билишимиз керак.

Рўзномага бир қатор муштарийлар мурожаат қилиб ана шу қонунларни шарҳлаб, тушунтириб беришимизни сўрамоқда. Хусусан, уларнинг кўпчилиги илгари қабул қилинган «СССРда мулкчилик тўғрисида» ва «Ўзбекистон ССРда мулкчилик тўғрисида»ги Қонунларнинг ижроси ҳамда улар қандай тартибда амалга оширилиши ҳақида тўлиқ маълумот беришимизни илтимос қилишибди. Биз ана шу ҳақда батафсил тушунтириб беришни Тошкент вилояти ижроия қўмитасининг адлия бошқармаси бошлиғи Турғун Расулович ПИДАЕВдан илтимос қилдик.

— Турғун Расулович, давлат ва жамоат уй-жойларини шахсий мулк сифатида фуқароларга сотиш ҳамда уни расмийлаштириш тартиби тўғрисида Қонунлар қабул қилинганлигига ҳам анча вақт бўлди. Бу борада Ўзбекистон мустақил жумҳурият бўлди. Лекин ҳозирча ушбу қонунларга ҳеч қандай ўзгартишлар киритилмади. Улар республикада ўз кучини сақлаб қоладими? Умуман эндиликда бу қонунларни ижро этилиши ва амалга ошириш тартиби ҳақида муштарийларга тушунтириш берсангиз?

— СССР Вазирлар Кенгашининг 1988 йил 2 декабридаги 1400-қарори билан фуқароларга давлат ва жамоат уй-жойлари фондларидаги уйларни шахсий мулк сифатида сотишга рухсат берилган. Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши ва Ўзбекистон ССР Касаба уюшмасининг 1989 йил 21 июндаги 203-қарори билан давлат ва жамоат уй-жойлари, хонадонларни сотиш, шунингдек, уларни сақлаш, таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш, харажатларини тўлаш тартиби тўғрисидаги Низоми тасдиқланган.

Шундан келиб чиқиб уй-жойларни сотиш ва харид қилиш шартномасини тасдиқлаш сотиладиган уй-жой қаерда жойлашган бўлса, ўша жойдаги муҳрдорлик нотариал идоралари орқали амалга оширилади. Фуқаролардан шахсий уй-жойларни сотиш ва тасдиқлаш учун ҳамда нархини белгилашда қуйидаги ҳужжатлар талаб қилинади. Халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлар ижроия қўмиталари томонидан қабул қилинган қарор (халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларининг уй-жой фондларидаги хонадонларни сотиш учун маъмурият ва касаба уюшмасининг қўшма қарори) муассасалар ихтиёридаги уй-жой фондлари хонадонларини сотиш учун тегишли ташкилотлар ва касаба уюшмасининг биргаликдаги қарор (жамоат уй-жойлари фондидаги уйларни сотиш учун) халқ депутатлари маҳаллий кенгашларининг ижроия қўмиталари қарорига биноан уйларни сотиш

УЙ-ЖОЙ ВА АВТОМОБИЛЬ ҚАНДАЙ СОТИЛАДИ?

нархи (халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларига қарашли уйлар бўйича) корхона, бирлашма, ташкилот ва касаба уюшмаси маъмурияти, меҳнат жамоаси билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

Фуқаролар эгаллаб турган уйларни сотишда характерли ҳужжатлар — харидор ва унинг вояга етган аъзолари яшаётганлиги тўғрисидаги маълумот (уй учун берилган рухсатнома, уй-жой биноларининг ижарага олиш шартномаси ёки шахсий молия ҳисоб-китобидан ва уй дафтаридан кўчирма) бўлиши керак.

Уй-жойини шу ерда яшаётганлардан бир ёки бир неча кишига сотишдан оиладаги вояга етган шахсларнинг ҳаммасидан биргаликдаги ёзма розилиги олинади.

Ушбу аризалардаги имзоларнинг ҳақиқийлигини тегишли муассасалар — аризачи ўқийдими, ишлайдими, муҳрдорлик идораси ёки ташкилотлар орқали тасдиқланади. Яшаш жойи бўйича уй-жойлардан фойдаланиш ташкилотлари (у бўлмаса корхона, муассаса, ташкилот ва уйдан фойдаланишни амалга оширувчи идоралар орқали) ёки аризачи даволанаётган бўлса даволаш муассасаси тасдиқлаб беради.

Агар аризачи давлат муҳрдорлик идорасига ўзи келиб уйини сотишга рози эканлиги ҳақида ариза берса, имзоларнинг ҳақиқийлигини тасдиқловчи гувоҳнома шарт эмас. Бундай ҳолларда муҳрдор-аризачининг шахсини тасдиқлаб имзосини текширади. Бу ҳақда идора вакили аризага имзо қўйиб аризачининг шахсини тасдиқлайдиган ҳужжат тури, унинг рақами, вақти ва ким томонидан берилганлигини ёзиб қўяди. Бошқа уйлар, масалан, кўчиб кирилмаган хонадонларни сотишда —уйлар рўйхатидан кўчирма, қайта ва капитал таъмирланиши ҳақида, сотилиши керак бўлган ҳамма уйларнинг рўйхати ва сотиладиган уйни характерловчи ҳужжатлар талаб қилинади. Агар халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари қарорида корхона, бирлашма, маъмурият тегишли ташкилотларда шартномани тасдиқловчи барча маълумотлар бўлса, унда давлат муҳрдорлик идораси ушбу қарорни кўрсатиш билан чекланади.

Шуни таъкидлаш жоизки, жойларда ўрнатилган уйларни сотиш тартиби шартларидан келиб чиқиб, юқорида санаб ўтилган ҳужжатлардан ташқари бошқа нарсалар ҳам талаб қилиниши мумкин, яъни шартномага қўшимча ўзгартишлар киритилади. Бу иш Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1984 йил 6 декабридаги 633-қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон ССР ҳудудидаги турар-жой ва уларни сақлаш харидор томонидан уйлардан фойдаланиш қоидасига мувофиқ амалга оширилади.

Харидор уйдан фойдаланишда ва таъмирлашда амалдаги ягона қонун-қоидаларни меъёр ва шартларга асосан ўз ҳисобидан бажаради. Ундан ташқари эгаллаб турган майдони ҳажмига қараб техник хизмат ва таъмирлаш, уйни капитал таъмирлаш ишлари харажати тенг баробар камаяди.

Шартномаларни расмийлаштириш билан боғлиқ барча харажатлар сотувчи ҳисобидан амалга оширилади?

— Турғун ака, шахсий автотранспорт воситалар олди-соттиси, алмаштириш ва ҳадя қилиш тартиблари ҳақида ҳам кўп муштарийлар мурожаат қилишади. Бу борада бирон ўзгариш бўлмадими?

— Ўзбекистон республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 233-сонли қарорига асосан автотранспортлар олиб сотиш ва ҳадя қилиш ишлари давлат муҳрдорлик идораларига топширилди. Корхона, муассаса, ташкилотлар ва фуқаролар ўртасида мулк шаклидан қатъий назар ҳамда фуқаро корхона ва ташкилотлар ўртасида автотранспорт воситаларини олиб сотиш, алмаштириш ва ҳадя қилиш ва уларни тасдиқлашни давлат муҳрдорлик идоралари амалга оширади.

Ҳужжатларни тасдиқлаш учун корхона, ташкилот ва муассаса ва фуқаролардан давлат божи ундирилади. Давлат божи автотранспорт воситаларидан ишлатилганлик даври ҳамда уларнинг от кучига қараб ундирилади.

Автобус, трактор, ўзи юрар машиналар сотилганда ёки алмаштирилганда, совға қилинганда солиқ миқдори юк автотранспорт машиналарига қараб белгиланади.

Автотранспорт воситаларининг фойдаланиш муддати улар ишлаб чиқарилган (тайёрланган) вақтдан сўнг биринчи маротаба давлат автомобиль назоратидан рўйхатдан ўтказилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Шуни назарда тутиш кераккки автотранспорт воситаларини сотиб олиш ва сотиш, алмаштириш ва ҳадя қилиш Ўзбекистон Республикасининг муҳрдорлик идораси орқали фуқаролардан даромадлари тўғрисидаги маълумотни талаб қилмаган ҳолда тасдиқланади. Мототранспорт (мотоцикллар ва ҳоказолар) бўйича двигателнинг қувватидан қатъий назар ишлатилган даврига қараб давлат божи олинади. (Ишлатилган даври 3 йилгача бўлса 100 сўм, 3 йилдан ошгач 50 сўм, 7 йилдан ошгач 20 сўм миқдорида давлат божи ундирилади).

Юқоридаги қарорга асосан давлат божини тўлашда баъзи бир фуқароларга енгилликлар яратилган. Агар бу ишлар турмуш ўртоқлар (эр ва хотин), ота-она ва фарзандлар ўртасида бажариладиган бўлса шартнома асосида давлат божи 15 фоиз ундирилади. Агар туғишган ака-ука ва опа-сингиллар ўртасида шартнома тасдиқланса давлат божи 25 фоиз ундирилади. Шунингдек корхона, ташкилот, муассаса ва фуқаролар ўртасида автотранспорт воситаларини алмаштириш бўйича шартномалари тасдиқланганда бож миқдори белгиланган миқдорда қуввати кўп бўлган битта машинадан ҳар бир от кучи бўйича ундирилади.

Йўл транспорт ҳодисасида шикаст етган автотранспортни олиб сотиш, алмаштириш ва ҳадя қилишни расмийлаштириш учун бож миқдори яроқлилигига қараб давлат муҳрдорлик идорасининг топшириғига асосан Ўзбекистон Республикасининг Адлия Вазирлиги ҳузуридаги суд-экспертиза муассасалари томонидан аниқланади. Жойларда бундай муассасалар бўлмаса, автомобилларга техник хизмат кўрсатувчи корхоналар томонидан аниқланади. Шу билан бирга автотранспорт воситалари корхона, ташкилот, муассаса ва фуқаролар томонидан ишлаб чиқарувчи корхоналарда шартномага мувофиқ чакана савдодан ҳамда ким ошди савдосидан сотиб олинса давлат божи ундирилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг Давлат автомобиль назорати идоралари ҳам автомобиль воситаларини қайта ҳисобга олиш вақтида автотранспорт воситаларига 100 сўм, мототранспортга 30 сўм солиқ солади.

Шу қарорга асосан савдо ташкилотларига ҳамма турдаги автотранспорт турларини комиссияга қабул қилиб воситачи дўконлар орқали сотиш ман қилинган. Шунинг учун бундан кейин корхона, ташкилот, муассаса ва фуқаролар ўртасида автотранспорт воситаларини олиб сотиш битимлари савдо ташкилотлари томонидан тузилса Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг Давлат автомобиль назоратчилари томонидан инобатга олинмайди.

Суҳбатдош Ҳ. ЮНУСОВ.

3600 УЧУН

СИР эмас, анча йиллар мобайнида чорвачиликка ўзини-ўзи қопламайдиган тармоқ сифатида қараб келинди. Чорвадор бўлиш учун жонинг молнинг туёғидан ҳам қаттиқ бўлиши керак, деган ибора буткул унутилиб, унинг меҳнати ўз қадрини топмаган эди. Пировардида, юқоридан белгиланган режалар бажарилмасдан қолар ёки базўр бажариларди.

Ҳайриятки, кейинги йилларда бу соҳага бўлган эътиборнинг ошиши чорвадорларни янада самарали меҳнат қилишга ундамоқда. Буни Бўка ноҳиясидаги «Ленинизм» жамоа хўжалиги мисолида кўриш мумкин. Бу ерда чорвадорларга етарли меҳнат шароитининг яратилганлиги ҳамда рағбатлантиришга катта эътибор берилганлиги туфайли давлатга гўшт ва сут топшириш борасида юқори кўрсаткичларга эришилмоқда.

Яқинда ферма сут соғувчилари довон ошдилар. Улар ўз зиммаларидаги режаларини муддатидан илгари бажариб, давлатга 308 тонна серқаймоқ сут топширдилар. Тожи Мирзаахмедова, Шарофат Ҳайитова, Тожи Сатторова каби соғувчилар ҳар бош соғин сигирдан 3200—3300 килограммдан сут соғиб олдилар. Айни кунларда фермада чорва қишлови яхши ўтяпти. Соғувчилар эса маҳсулдорликни ҳар бош соғин сигир ҳисобига ўртача 3600 килограммга етказиш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Э. ЙЎЛДОШЕВ.

*

• Ижтимоий муҳофаза

ОЛДИ-СОТДИ бўлиб ўтди. Тошкент Марказий универмаги шартномадагидан ташқари газлама етказиб берган пойтахт тўқимачиларига сотиш учун рангли телевизорлар олиб келди. Сотувчилар улардан икки-уч соат ичида ҳисоб-китоб қилишни илтимос қилдилар. Тақсимот бўйича телевизор олишга муяссар бўлган ишчи-хизматчилар дарҳол 2 минг сўмдан пул топа оладиларми? Дастлабки бу жумбоқдек кўринди. Амалда ҳаяжонланиш учун ҳеч қандай асос йўқ экан. Телевизор олиш насиб этган 20 кишининг ҳар бирида етарли пул бор эди. Шунинг учун ҳам электрон аппаратлари ҳақи бир зумда сотувчиларга тўланди.

— Бунинг ҳайрон қоладиган жойи йўқ,— вазиятни тушунтира бошлади Тошкент тўқимачилик комбинати меҳнат ва иш ҳақи бўлими бошлиғи Л. И. Ежова.— Сўнгги беш-олти ой давомида тўқимачиларнинг иш ҳақи уч-тўрт баравар ошди. Ҳозирги кунга келиб, масалан, йигирувчиларнинг ойлиги 1800—2600 сўмни ташкил этмоқда. Тўқувчилар олаётган маош 1700 сўмдан 2300 сўмгача бормоқда. Тўқув бўйича уста ёрдамчилари 3 минг сўмга етказиб иш ҳақи олмоқдалар.

— Людмила Ивановна, сиз тажрибали ишчилар ҳақида гапиряпсиз. Масалан, ишга янги келганлар, яқинда шогирд бўлиб ишлаганлар, ҳунар-техника билим юртларини битирганларнинг маоши қанча бўлмоқда?

— Етарли тажрибаси бўлмаса ҳам ҳозирги кунда мустақил ишлаётган ишчилар олаётган маош, албатта, нисбатан кам. Масалан, ёш йигирувчилар ва тўқувчиларда бу 900—1400 сўмни, асбоб-ускуналар созловчиларда 1000—1600 сўмни ташкил этмоқда.

Комбинат шундай катта миқдордаги иш ҳақи билан цехлар ва ишлаб чиқариш участкаларидаги унчалик енгил бўлмаган иш шароитларини қопламоқчи. Гап шундаки, комбинатни қайта қуриш ва техникавий қайта ускуналаш анча суст бормоқда. Ҳамон кескин бурилиш бўлганича йўқ. Шу сабабли, масалан, пардозловчилар 15 йилдан ортиқроқ вақтдан бери қурилиш бораётган шароитларда ишламоқдалар.

— Бунга унчалик ажабланмаса ҳам бўлади,— дейди комбинат бош директори Б. К. Эргашев.— Бизнинг илгариги хўжайинларимиз— Иттифоқ ва маҳаллий вазирликлар кўрган фойдамизнинг кўп қисмини олиб, янги техника харид қилиш учун жуда кам маблағ ажратар эдилар. Бунинг устига асбоб-ускуналар етказиб берувчи корхоналар бизнинг

ИМКОНИЯТЛАР — АСОСИЙ ОМИЛ

барча талабномаларимизни қондиришга унчалик ошиқмас эдилар. Оқибатда комбинат шундай аянчли аҳволга тушиб қолди, ишчилар бўшаб кета бошладилар. Албатта, арзимаган маош учун чанг-тўзонли ва шовқинли цехларда ишлаш кимга ҳам маъқул бўларди.

Бироқ ҳамма нарсанинг ҳам чегараси бўлади. Апрель ойида нарх-навонинг ошиши ижара пудрати асосида ишлаётган тўқимачилик комбинати раҳбарларининг тоқатини тоқ қилди. Шундай бир вазиятда комбинат раҳбари нормаловчилар, меҳнат ва иш ҳақи бўлими ходимлари олдига тўқимачилар бундай нарх-наво ошишидан иложи борича камроқ зарар кўришлари, ўткинчи таназзулли даврда қийналмасликлари учун барча имкониятларни ишга солиш, аввало иш ҳақини ошириш омилларини қидириб топиш вазифасини қўйди.

— Биз меҳнатга ҳақ тўлашнинг бутун тизимини қайта ишлаб чиқишга мажбур бўлдик,— деб ҳикоя қилади Людмила Ивановна Ежова.— Асбоб-ускуналарга хизмат кўрсатиш нормалари қайта кўриб чиқилди, пировард маҳсулот бўйича, ҳар бир килограмм калава, ҳар бир метр газлама учун иш ҳақи тўлаш жорий қилинди. Усталар, цех бошлиқлари, ремонт хизматлари ходимларининг иш ҳақини анча ошириш имкониятлари топилди. Агар шу йилнинг март ойида арқоқ йигириш цехининг устаси олган иш ҳақи ўртача 216 сўмни ташкил этган бўлса, октябрь ойидаёқ бу миқдор 860 сўмга етди. Шу цех бошлиғининг иш ҳақи 273 сўмдан 1080 сўмгача кўпайди. Шу даврда маҳсулот ишлаб чиқариш 25—27 фоиз ошди. Бу пулни бекорга тўламаётганимизни кўрсатади.

— Людмила Ивановна, бошқарув ходимлари маошларида қандай ўзгаришлар бўлди? Уларнинг меҳнатини метрлаб ёки килограммлар билан баҳолаб бўлмайди-ку! Маошларини ошириш учун маблағ қаердан олинди?

— Комбинатимизда инженер-техник ходимлар ва хизматчиларнинг иш ҳақини икки баравар оширдик. Агар шу йилнинг 2 апрелигача бошқарма ходими ўртача 254 сўмдан маош олган бўлса, ҳозир у 513 сўмдан олмоқда. Маблағни улар сонини юз кишига камайтириш ҳисобига топдик, шунингдек даромадларнинг ва қоладиган фойда кўпайиши ҳисобига бўлди. Агар шу йилнинг 1 апрелида комбинат ҳисобида 8 миллион сўмдан сал кўпроқ пул бўлса, 1 октябрга келиб у 50,5 миллион сўмликдан кўпроққа етди. Бу жамғарманинг анчагина қисми табиий равишда иқтисодий рағбатлантириш жамғармасига ажратилмоқда.

— Биз кишиларни моддий жиҳатдан қизиқтиришимиз, уларни ижтимоий муҳофазасини таъминлашимиз керак,— дейди Ботир Қодирович Эргашев.— Контракт тизими ҳам шунга хизмат қилиши лозим. Ҳозир комбинат фабрикаларида шу усул жорий қилинмоқда. Ҳар бир тўқимачи контрактга имзо чекиб ва виждонан ишлаб, бизда кооперативлардагига нисбатан кам бўлмаган иш ҳақи олишлари мумкин. Тўланаётган иш ҳақининг оширилиши илгари комбинатимиздан кетиб қолган мутахассисларни қайтиб келиши учун ҳам сабаб бўлмоқда. Ҳозир ҳамма кооперативларда ҳам биздагича маош тўланаётгани йўқ.

— Мен октябрь ойида 2622 сўм иш ҳақи олдим,— дейди ғурур билан йигирувчи М. Шодмонова.— Бунинг учун, албатта, сидқидилдан меҳнат қилаяпман. Бутун тажрибамни ва маҳоратимни ишга солаяпман.

Унинг дугоналаридан К. Бўриева, Г. Ҳамроева, тўқувчилардан Е. Басова ва С. Булатова, уста ёрдамчиларидан Г. Салоев, Я. Бобоев ва бошқалар ҳам ҳар ойда 2 минг сўмдан ошириб иш ҳақи олишмоқда.

— Бироқ биз бу натижада тўхтаб қолмоқчи эмасмиз,— таъкидлади Людмила Ивановна.— Ишчилар маоши муттасил такомиллашмоқда ва ошмоқда. Чунки эндиликда маошнинг энг юқори даражаси деган тушунча бартараф этилди. Илгари ундан ошириб маош тўлашга рухсат беришмасди. Эндиликда унинг қанча бўлиши ўзимизга боғлиқ. Биз яқин ўртада бош механика бўлими ходимлари маошини асбоб-ускуналарни ремонт қилишни ташкил этиш ва даврийлигини ўзгартириш ҳисобига кўпайтирамиз. Цехлар ва участкалар раҳбарлариники эса меҳнат жамоаларини йириклаштириш ҳисобига ортади.

Бир сўз билан айтганда тўқимачилар ҳамёнида анчагина пул бор. Эндиликда уни нимага сарфлаш ташвиши туғилмоқда. Албатта, бу бошқа мавзудир.

А. ГЕХТЛЯР.

МАМЛАКАТИМИЗ ҲАЁТИДАН

ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

ТОҒЛИ ҚОРАБОҒЛИКЛАР МУСТАҚИЛЛИК ТАРАФДОРИ

● ТОҒЛИ Қорабоғ аҳолисининг кўпчилиги эълон қилинган Тоғли Қорабоғ Республикаси мустақиллигини ёқлаб чиқди. 11 декабрь куни бу ерда ўтказилган референдум (умумхалқ сўрови)нинг дастлабки якунлари ана шундан далолат беради. Озарбайжон таркибида бўлиб Тоғли Қорабоғ автоном вилояти номи билан юритилувчи бу ўлка бошқа давлатлар ва ҳамжамиятлар билан қай йўсинда ҳамкорлик қилишни ўзи мустақил белгиламоқчи. Ана шу ҳақда Қорабоғ янгиликлар агентлиги хабар берди.

МАЖБУРИЙ ЧОРА

● ЎТГАН кундан бошлаб Грузияда озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат молларини республика ҳудудидан олиб чиқиб кетишни чеклаш юзасидан вақтинча чоралар тўғрисидаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори кучга кирди. Бу ҳужжатда шунингдек республика аҳолисига ҳамма моллар паспортни ёки унинг ўрнига ўтадиган ҳужжатни кўрсатганларгагина сотилиши қайд этилган. Четдан келганлар учун моллар сотиш чеклаб қўйилган. Бир кишига ярим килограмм нон, 200 грамм колбаса сотилади ва ҳоказо.

ЯНГИ НЕФТЬ КОНИ

● ТУРКМАНИСТОНДАГИ Копетдоғ тоғ ёнбағирларида геологлар қидириш ишлари олиб бораётган эдилар. Бирининг қазилган қудуқдан нефть отилиб чиқди. У 4 километрдан ортиқроқ чуқурликдан чиқди. Геологларнинг мана шу минтақада қимматбаҳо хом ашё катта захиралари мавжудлиги тўғрисидаги тахмини тасдиқланди. Эндиликда қисқа муддат ичида конни тайёрлаб, нефтни саноат асосида қазиб олиш бошланади.

ЛУЖНИКИДА БОЗОР

● 21 ДЕКАБРЬ куни Лужникидаги Катта спорт майдонида буюмлар бозори очилади. Ҳар хил мол-чуйда сотиладиган бу бозор шанба ва якшанба кунлари ишлайди. Унга кириш ҳақи харидорлар учун 3 сўм, сотувчилар учун 15 сўм қилиб белгиланди. Ҳақ тўламаганларга катта жарима (100 сўм) солинади.

Шундай қилиб, Москвада одамлар буюмларни ўзлари қўйган баҳода хоҳлаганча эркин сотиш ва харид қилиш имкониятига эга бўладилар. Бундан сал аввал пойтахтнинг Димитров шоссесида ҳам бозор очилган эди. Янги вақтларда эса Солнцевода ҳамда собиқ Красногвардейск райони ҳудудида [illegible] эркин савдо қилиш йўлга қўйилади.

ТЕЛЕФОН ТАНГАЛАРИ

● ВЛАДИВОСТОК шаҳар телефон тармоғи ўз тангаларини чиқаришга киришмоқда. Кул ранг тусдаги бу тангалар [illegible] майда пуллардан фарқ қилмайди, фақат юз томонида «ГТС» (шаҳар телефон станцияси) деган ёзув бўлади. Рўзномалар сотувчилари [illegible] Янги тангалар 1992 йил бошидан сотувга чиқарилмоқчи. [illegible] Владивостокдаги ҳамма телефон автоматларини [illegible]

МАРКАЗИЙ МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ.

МАМЛАКАТИМИЗ ҲАЁТИДАН

• *Бизнинг мусоҳаба*

Иш юзасидан жуда кўп қишлоқ хўжалиги етакчилари, мутахассислар, тажрибакор деҳқонлар билан учрашишга, суҳбатлашишга тўғри келади. Очиғи, айримлар билан ҳадеганда гапимиз гапимизга қовушмайди, мусоҳабадан кўнглимиз тўлмайди. Бироқ баъзида бўладиган учрашувлар, икки ўртада билдириладиган фикрлар, мулоҳазалар узоқ вақт ёдда қолади. Эл-улус манфаати, деҳқончилигимизнинг бугуни ва эртаси, олдимизда кўндаланг бўлиб турган муаммолар ҳақида куйинчаклик ва далил-исботлар билан айтилган таклиф, истак, эътирозларга қўшилмасдан иложингиз йўқ. Бундай суҳбатлардан бир олам маънавий озиқа оласиз, дунёқарашларингиз бойийди. Энг муҳими камчиликлар, хатолар қайд этилибгина қолмай, балки унинг олдини олиш, бартараф этиш йўллари ҳақида ҳам аниқ тасаввурга эга бўласиз. Чиноз ноҳиясидаги Киров номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, меҳнат фахрийси Ҳамид АКРОМОВ билан суҳбатимиз ана шу зайлда бўлди.

Халқ тили билан айтганда Ҳамид Акромовнинг киндик қони далада тўкилган. Деҳқон фарзанди. У эсини танибдики, далага чиқди, отаси туфайли деҳқончиликнинг сир-асрорини ўрганди. Саккизинчи синф маълумотини олгач мустақил меҳнат қила бошлади. Дастлаб кетмон чопди. Сўнг бригадада ҳисобчилик қилди. Кейинчалик ҳам ишлаб, ҳам ўқиди. 1974 йилда Тошкент қишлоқ хўжалиги илмгоҳининг агрономлик куллиётини тугаллади. Уч йил «Ислоҳот» қишлоқ шўросига раислик қилди. 1978 йилдан 1984 йилгача эса «Октябрь 40 йиллиги» колхозида партия ташкилотига котиблик қилди. Етти йилдан буён эса Киров номли колхозни бошқармоқда. У ҳаётнинг аччиқ-чучугини татиди, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг паст-баландидан яхши хабардор. Шунинг учун ҳам Ҳамид аканинг деҳқон ҳаёти, хусусан, пахтачиликдаги муаммолар, уруғчилик, ер, меҳнат қадри, қишлоқ халқининг турмуши билан боғлиқ долзарб масалалар ҳақидаги фикрлари бизни қизиқтириб қолди. Аслида у ўртага ташлаётган мулоҳазалар ва фикрлар фақатгина хўжалик, ноҳия ёки вилоят миқёсидагина эмас, балки жумҳурият миқёсидаги зудлик билан ҳал этилиши лозим бўлган масалаларга тегишли эди назаримизда. Шунинг учун ҳам суҳбат жонли бўлди.

ЕРНИ, УРУҒНИ ЎЗИМИЗ АЙНИТМАДИКМИ?

— Ҳамид ака, тан олиш керак, қаерда ва қачон пахтачилик хусусида сўз борганда биз фақат ҳосилдорлик, режа, қанча гектар ерга экилган, топшириқнинг бажарилиши, олинаётган даромад ва буромад билан қизиқардик. Тўғриси, хўжаликларнинг ишига кўпинча ана шу соҳадаги рақамларга қараб баҳо берилarди. Мана, маълум бўляптики, пахтачиликнинг келажагини белгилашда бундан ҳам бошқа муҳим ва долзарб гаплар кўп экан. Хусусан, уруғчилик муаммоси пахтачиликда ҳаммани ўйлантириб қўяётган ўткир масала бўлиб боряпти.

— Бу ҳақда фикрлашишдан олдин бир нарсани алоҳида қайд қилмоқчиман. Гап шундаки, бу масала ҳақида сиз, биз ёки бошқалар биринчи марта мулоҳаза юритаётганимиз йўқ. Бу янгилик эмас. Айтавериб, гапиравериб чарчадик. Шуниси кишига алам қиладики, ҳеч ким бу мулоҳазаларга, таклифларга эътибор бермайди, саволлар жавобсиз қолаверади. Мени кўпроқ шу нарса ўйлантиради ва ташвишга солади.

Келинг, энди мақсадга ўтайлик. Шу йил рўзномангизда босилган «Ким кафолат беради» сарлавҳали сабзавот ва картошка уруғчилигига бағишланган суҳбатни ўқиб таъсирландим. Тўғри, яна айтаман, сўнгги икки-уч йил ичида матбуотда ҳам, турли йиғилишларда ҳам бу ҳақда кўп тўхталинмоқда. Бу яхши нарса. Умид қилиш учун асосдир. Лекин пахтачиликдаги, айниқса, уруғлик пахта тайёрлашдаги муаммолар-чи? Бу ҳақда эндиликда ҳаммамиз бонг урмасак бўлмайди. Пахтанинг С-4880 нави кечагина бутун бошли вилоят, шу жумладан Чиноз районининг деҳқонлари обрўсини кўтариб турганди. Афсуски, бу нав жуда тез айниди. Бошқа навларни экишга мажбур бўлмоқдамиз. Бу йил далаларни айланиб, хуноби́м ошди. С-6524 нави кунимизга яраб турган эди. Унинг кўсагига ҳам қурт оралаганини кўрдим. Энди нима бўлади? Бу аҳволда эртага қандай нав экамиз. Бу менга ҳам, оддий пахтакорга ҳам қоронғу. Сирасини айтганда ҳаммамиз ҳам катта-катта йиғилишларда камчиликларни, хатоларни айтиб, муаммоларни қалаштириб ташлашга устаси фаранг бўлиб кетганмиз. Лекин бу иллатнинг туб сабаблари нимада? Уни аниқлаш тўғрисида астойдил бош қотирмаймиз. Менинг назаримда биз пахтачиликда уруғчилик билан астойдил шуғулланмай қўйдик.

Бугунги кунда уруғлик чигит тайёрлаш қандай йўлга қўйилган? Ниҳоятда аянчли. Аҳвол шу даражага бориб етдики, уруғлик учун ажратилган пахтани ҳам машинада саноат пахтаси қандай терилса шундай териб олаяпмиз. Уни асраш, тозалаш ҳам путурдан кетган. Оқибат нима бўлаяпти, денг баъзан бир хил нав деб экkан пахтангиз орасидан бошқа навлар ҳам чиқиб қоляпди. Шу тариқа катта майдонларда икки-уч навдаги ғўзани учратиш мумкин.

Хўш, илгари қандай бўларди? Уруғлик учун ажратилган майдонга алоҳида эътибор бериларди, теримига алоҳида тайёргарлик кўриларди. Бу майдон энг тажрибали деҳқонларга бириктиб қўйиларди. Улар ҳар туп ғўзани кўздан қочирмай, сифатли парвариш қилардилар. Кўсаклар етила бошлагач, бу майдонлар синчиклаб кўздан кечириларди. Агар бегона ғўза, оталик уруғлари, кам ҳосил бўлган ғўза учраб қолса юлиб ташланарди. Терим вақтида эса теримчиларда махсус этаклар бўларди. Улар бўлиқ, пишиб етилган пахтанигина уруғлик учун ажратиб, этакнинг бир бўлагига, етилмаган сифатсиз пахталарни эса иккинчи бўлагига солишарди. Шу тариқа уруғлик пахтани териш йўлга қўйиларди ва назорат қилинарди. Энди бу ишларни ким қиляпти? Ҳеч ким. Демак, уруғни шу тариқа ўзимиз айнитяпмиз.

Ваҳоланки, олимдан тортиб, оддий деҳқонгача уруғлик ҳақида жон койитганда эди бу кўйга тушмасдик. Жон койитиш деганда мен касб-корга ихлос ва меҳрни тушунаман. Сал мавзудан чиқсам ҳам бир воқеани айтиб берай. Бир куни танишим шу деймаn, қрим биродарларимиз етиштирадиган помидор, меваларнинг сифати ҳеч айнимайди-да, қойил қоламан уларга. Ҳавас қилиб бир йили атайин улардан кўчат олдим. Ўшалардек парвариш қилишга ҳаракат қилдим. Лекин барибир бўлмади. Айниди, деб қолди. Мен эса кулдим. Кечирасизу, биродар: сиз экинга, дарахтга, уларга ўхшаб қарамагансиз, парвариш қилмагансиз. Акс ҳолда нолимаган бўлардингиз. Мен ҳам қримларнинг ишини, меҳнатини яхши биламан. Кўп кузатганман. Улар дейлик олма дарахти: кузда уни кесиш, буташ пайтида қайси шохи келгуси йили қандай ҳосил беради, ҳатто қайси новдада қанча ҳосил бўлиши мумкинлигини ҳам билишади. Шуни ҳисобга олиб иш юритишади. Шунинг учун ҳам улар навларни 20—30 йиллаб айнитишмайди, мўл ҳосил олишади.

— Тўғри айтасиз, шу ўринда бундан бир неча йил илгари марҳум олим Содиқ Мирахмедов билан бўлган бир суҳбатдаги гапи эсга келади. У киши ҳар қандай янги нав ҳам узоғи билан беш-олти йилга етиши мумкин кейин айниб касалликка чалиниши турган гап. Шунинг учун биз олимлар бир нав яратдикми, бу билан кифояланмай янги навни яратиш ҳаракатида бўлишимиз, бунинг учун жон койитишимиз, деҳқонлар билан тез-тез учрашиб, уларнинг фикр-мулоҳазаларини ҳисобга олишимиз зарур, дегандилар.

— Ҳақ гап. Афсуски, ўша алоқа йўқ ва узилиб қоляпти-да! Одатда олимларимиз бир нав яратгач уни то районлаштириб олгунларича катта кафолатлар беришади. Нав оммалашгач эса уни деярли унутиб қўйишади. Ваҳоланки бу нотўғри. Олимлар эҳтимол лаборатория шароитида ўзлари яратган навдан юқори ва сифатли ҳосил олган бўлишлари мумкин. Ҳужжатларни шунга қараб тўлдиришади, тасдиқлашади. Ахир ҳаққига кўчиш керак. Минглаб гектар майдонда ўстириладиган далаларда сиз хоҳлайсизми, йўқми деҳқон ғўзага лабораториядаги шароитни бекаму-кўст ярата олмайди-ку! Олимлар тавсия этган агротехника тадбирларини тўла-тўкис жорий этиш имкониятига эга эмас-ку, нега буни ҳисобга олмаслик, бу ҳақда ўйламаслик керак. Демоқчиманки, ҳар қандай янги навни катта-катта майдонларда дала шароитида, ҳар хил иқлим вазиятида синаб кўриб, сўнг унинг ўртача ҳосилдорлиги, тола сифати, чиқимини аниқлаш тўғри бўлмайдими? Яна бир масала. Мана, ҳозир экиб келинаётган ва юқорида айтганимдек, айниш арафасида турган С-6524 навини олайлик. Эшитиб қоламиз ва ўзимиз ҳам гувоҳмиз. Деҳқонлар тайёрлов идораси мутахассисларидан «бизнинг пахтамизни (ҳатто биринчи қўлда терилган ва машинада терилган пахтамизни ҳам) биринчи навга қабул қилишмасдан иккинчи навга олишяпти» дейишади. Нима биз меҳнат қилиб, қолаверамизми?»

Тўғри-да деҳқон ҳар қанча шикоят қилса, талаб қилса ўринли. Хўш, энди савол туғилади. Шу навни яратган олим бошида ўз олдига қандай мақсадни қўйган. Мен яратадиган бу нав пахтаси иккинчи сортга топширилади, деб ўйлаганмикин?! Унда олимнинг олимлиги, деҳқонга қайишиши қаёқда қолди! Бундай олимни қандай қилиб халқпарвар деб бўлади? Ҳамонки бу навнинг ғўзасини қанчалик меҳр билан, яхши парвариш қилганимиз билан барибир унинг пахтасини иккинчи сортга қабул қилишар экан, бунинг учун айб кимда?

Ҳозирги бозор иқтисоди шароитида бу кишига жуда алам қилади. Эҳтимол, деҳқон бу навни парвариш қилишда у ёки бу камчиликка йўл қўйяптими?

Мен тўғриси Содиқ Мирахмедов билан бир неча бор мулоқотда бўлганман. У киши бизнинг фикримизни, таклифларимизни диққат билан эшитиб ўрганардилар. Шунинг учун бўлса керак, «Тошкент» нави ҳозиргача экиб келинмоқда. Аммо юқорида мен тилга олган С-4880, С-6524 навларининг муаллифларини эса ҳалигача танимайман. Улар ҳеч қачон хўжалигимизга келишмаган. Мана, натижаси. Демоқчиманки, деҳқон билан олимнинг ҳамкорлиги сув билан ҳаводек зарур. Айниқса, олимларимиз ўзлари яратган навлардан олинаётган уруғликнинг тақдири билан астойдил қизиқишлари керак. Терим олдидан ва мавсум бошланганда далага чиқиб, уруғлик пахталар қандай етилганлиги, қандай терилаётганлигини ўз кўзлари билан кўриб, кузатиб боришса ўринли бўлади. Ундай эмас, бундай қилинглар, деб маслаҳат берсалар қандай яхши!

Бу гаплар фақат пахтачиликкагина тааллуқли эмаслигини яхши биламиз. Ҳамма соҳада ҳам уруғлик билан жиддий шуғулланиш зарур бўлиб қолди. Бугун бизлардан нега Чинознинг, Янгийўлнинг ширин-шакар қовун-тарвузлари йўқ бўлиб кетди, деб сўрашмоқда. Ахир, тўғри-да! Қовунчи қишлоғи бир вақтларда ўзининг тилими тилни ёрадиган қовунлари билан машҳур бўлгандирки, қишлоқ шу ном билан аталмоқда.

— Дарвоқе, бу масала бот-бот тилга олинмоқда. Айтишадики, ер айниб кетган, шунинг учун илгаригига ўхшаб яхши қовун-тарвузлар етиштириб бўлмай қолди. Бу фикрда жон бор. Ер тўғрисида, уни соғломлаштириш тўғрисида алоҳида шуғулланиш ғоят муҳим вазифа бўлиб қолди. Шу ҳақдаги фикрларингизни билмоқчимиз.

— Гапни қовун-тарвуздан бошлай қолай. Бу экинларнинг Чиноз ҳудудида илгаригидек яхши бўлмаётганлиги сабаби ҳақиқатан ҳам ерларнинг айниб «ишдан чиқиб» қолганлигидадир. Биз келажакни ўйламай, фақат юқорининг топшириғини бажаришни, ўзимизнинг обрўмизга путур етказмасликни ўйлаб, ерларни заҳарли дорилар билан обдон бузиб бўлдик. Ер банги бўлиб қолди. Ўламан саттор агар, дори бермасанг, селитра солмасанг ҳосил бермайман, деб без бўлиб тураверади ер. Мен бу ҳақда кўп ўйлайман. Ахир ҳар нарсанинг ҳам меъёри бор-ку! Дорини бераверсак-бераверсак, бир кун бориб ер умуман яроқсиз бўлиб қолади. Дорини ҳам ҳазм қилмай қусиб юборавeради. Демак, бу жуда хавфли. Бу йўлдан бораверсак биз келгуси авлодга нима деймиз? Уларга нима деб жавоб берамиз. Шунинг учун ерни соғломлаштириш тўғрисида ўйламасак бўлмайди. Мен бир тажриба ўтказдим. Уч-тўрт йилдан буён беда экилган майдонга қовун экдик. Ҳосил илгаригидек даражада бўлмаса ҳам ҳар ҳолда яхши етилди. Палак касаллигига чалинмади. Бу шуни кўрсатадики, агар биз ерларни соғломлаштирсак, полиз экинлари ва бошқа сабзавотлар ҳам илгаригидек ҳосил бериши мумкин. Бироқ шу зайлда ерни соғломлаштириб олиш учун икки-уч йил эмас, камида ўн беш йил муддат керак бўлади. Ана шу йиллар давомида эса биз ерни фақат маҳаллий ўғит билан боқишимиз керак бўлади. Лекин бунинг учун имконият берадиларми, кутадиларми? Аҳолини тўйдириш керак. Режани бажариш зарур. Демак, бу йўлдан дадил боришнинг иложи йўқ.

Бу масаланинг бир томони. Яна шуниси ҳам борки, ота-боболаримизнинг усулида ерга ишлов бериб, токи уни асли ҳолига қайтариб олгунимизга қадар юқорида айтганимдек кўп муддат керак бўлади, ҳосилдорлик камаяди. Шунинг учун ерни соғломлаштириш ишини у ёки бу хўжалик, ноҳия миқёсида эмас, давлат миқёсида амалга оширадиган бўлса, давлатнинг ўзи бу ишга мутасаддилик қилиб, қўлга олиши керак. Мутахассислар, деҳқонлар ва олимлар иштирокида эҳтимол маълум тадбирий чоралар ишлаб чиқилар, эҳтимол ерни соғломлаштиришни давлат миқёсида амалга ошириш учун биз деҳқонларга маълум муддат давомида етиштирадиган маҳсулотимизга қўшимча ҳақ ажратиш керак бўлар. Ахир бошқа соҳаларга ҳам давлат дотация бериб туради-ку. Хуллас, қандай бўлмасин ерни соғломлаштириш соҳасидаги ишни бошлаш керак. Эртаиндин кеч бўлади.

Энг ачинарлиси шундаки, уруғчиликдаги, ердан фойдаланишдаги ва унга ишлов беришдаги пала-партишлик охир оқибатда одамзоднинг ҳам насл-насабига таъсир кўрсатмоқда. Буни олимлар ва фан исботлаб бермоқда-ку! Менга қолса минерал ўғитлар ишлаб чиқариш ва ундан фойдаланишни умуман тўхтатиш ва тақиқлаш тарафдориман. Бу ўғитнинг ўрнига маҳаллий ўғитдан ҳар хил усуллар билан фойдаланишни йўлга қўйиш жоиздир. Ҳозир кўп жойларда тайёр, далага чиқариб солиш мумкин бўлган гўнг ҳам исроф бўлиб, ахлатга чиқариб юборилмоқда. Шу зайлда хўжалик ноҳия, вилоят, қолаверса жумҳурият миқёсида қанча-қанча маҳаллий ўғит нобуд бўлмоқда. Нега чиқитга чиқиб кетаётган ана шу маҳаллий ўғитларни маълум тартиб билан йиғиб олиш ва қайта ишлаш, чириндига, гумусга айлантириб деҳқончиликда фойдаланишни қатъиян йўлга қўйиш мумкин эмас?! Нега ҳар йили минглаб тонна заҳар-заққум ишлаб чиқаришга сарфланаётган маблағни шу соҳага ажратиш мумкин эмас. Менимча, бу жуда тўғри йўл бўлади-ку.

Бизга эътироз билдиришлари мумкин. Бир машина гўнг солинган жойдан бир тонна ҳосил олинади. Бир машина минерал ўғит солинган жойдан эса беш-олти тонна ҳосил чиқади. Тўғри, лекин чуқурроқ ўйлаб кўрайлик. Инсоннинг соғлиғи, қолаверса, насл-насабига ҳам зиён бўладиган, дейлик, бир килограмм сабзавот ўрнига уч-тўрт юз грамм беғубор маҳсулотни истеъмол қилган маъқул эмасми? Нега келажакни ўйламаймиз. Ахир боболаримиз минерал ўғитсиз ҳам бир вақтлари ҳар гектаридан 25—30 центнердан сифатли пахта олишган-ку! Ҳанжувор қилиб гўнг солиб, уруғ ташлашган. Тонна-тонна беғубор маҳсулот олишган. Наҳотки биз ана шу анъаналаримизни унутиб қўйган бўлсак!

Зора республикамиз мустақил бўлгач бу соҳаларга эътибор кучайиб, таклифларимиз амалга ошса. Ахир ҳамма нарсада меъёр, чегара бор-ку. Менга қолса деҳқонларимизга қарата «Заҳарли ўғит биринчи душманимиз», деган шиор остида кураш олиб боришни таклиф қилардим.

— Сизнинг юқоридаги гапларингизни эшитиб, бир мулоҳаза туғилди. Кимёвий ўғитлардан сиз айтганчалик бирданига юз фоиз воз кечиш ўта мураккаб масала. Лекин унинг бошқа томони ҳам бор. Яқинда рўзномага бир мутахассис мақола олиб келди. Унда ёзилишича, Ғарбий Оврупо давлатларида кам, айни вақтда юксак самара берадиган кимёвий ўғитлардан фойдаланиб, ерни соғломлаштиришга, одамларга зиённи камайтиришга ҳаракат қилмоқдалар. Хусусан, Англияда сўнгги йилларда кимёвий ўғитларни ишлатиш 41 марта камайибди. Биз ҳам ҳеч бўлмаганда ана шу янгиликлардан фойдалансак бўлмасмикин?

— Қани эди, юқоридаги мутасадди ташкилотлар бу масалада бизга ёрдам беришса. Чет эл билан бевосита алоқа ўрнатсак. Уларнинг тажрибаларини қўллансак. Афсуски, биз ҳамон бундан 20—30 йил муқаддам яратилган, инсоният учун ўта зарарли бўлган заҳар-заққумли дорилардан, гербицидлардан фойдаланишда давом этяпмиз. Чунки бошқа иложимиз ҳам йўқ. Агар уларни солмасак, мутлақо ҳосил ололмай қолишимиз ҳам эҳтимолдан ҳоли эмас.

Менимча ўша сиз айтган чет элда ишлаб чиқарилган кимёвий ўғитларни олишимиз керак. Қани синаб кўрайлик, гектарига бир неча грамм кимёвий дори ишлатган қайда-ю, килограммлаб, тонналаб сепган қайда.

— Ҳамид ака, юқорида деҳқончиликка оид энг ўткир ва долзарб масалаларга тўхталдик. Лекин ҳамма нарса биринчи навбатда инсонга хизмат қилмоғи керак. Айниқса бозор иқтисодиёти шароитида масаланинг моддий томони катта роль ўйнайди. Буёғи олдимизда қишнинг анча оғир бўлиши кутилмоқда. Унга пухта тайёргарлик кўрмасак бўлмайди. Хўжаликда ана шу соҳаларда амалга оширилаётган ишлар ҳақида ҳам гапириб берсангиз?

— Ҳа, жуда тўғри айтдингиз. Аслида биз юқорида гапирган мавзуларнинг ҳаммаси одамлар тўғрисида ғамхўрликнинг бир бўлагидир. Энди, даромадга яраша буромад, дейишади. Шунинг учун иқтисодиёт билан пухта шуғулланиш керак. Умуман олганда хўжалигимизнинг бу борадаги аҳволи ёмон эмас. Мана, етти йил давомида бирор марта ҳам давлатдан қарз олганимиз йўқ. Ҳозирги кунда ҳисобимизда 2 миллион сўмдан ортиқ нақд пулимиз бор. Пахтадан ташқари йилига 2 минг тоннага яқин сабзавот, картошка сотаяпмиз. Деҳқонларимизнинг моддий манфаатдорлигини ошириш биринчи галдаги вазифа қилиб қўйилган.

Ижтимоий муаммолар ҳам бирин-кетин ҳал этилмоқда. Яқин беш йилда 2 миллион сўмлик қурилиш, ободончилик ишлари амалга оширилди. Республика Президенти фармонлари тўлиқ ижро этилмоқда. 1991 йилнинг ўзида халқимизга 28 бош қорамол, 200 бош қўй-қўзи, 2 минг бош парранда ажратдик. Халқимизда ўзингдан чиққанига нима етсин, дейишади. Таъминотдаги тақчилликни бартараф этиш устида ишлаяпмиз. Ҳудудимиздаги халқимизга икки марта 18 килограммдан гуруч, 25 килограммдан тегирмонда тортиб келинган ун тарқатдик. Айни кунларда 500 оилага ўртача 100 килограммдан етадиган миқдорда буғдой бор. У ҳам тегирмонда тортилиб, сўнг халққа тарқатилади. Бундан ташқари 200 тонна макка дони, 100 тонна арпа ғамладик.

Ҳар ойда бир марта гўшт беряпмиз. Шоли, карам, сабзи, картошка, пиёз ва бошқа сабзавот, резаворлар ҳам эҳтиёжимизга яраша тайёрланди. Биз бу маҳсулотларни фақатгина жамоа хўжалиги аъзоларига эмас, ҳудудимиздаги барча аҳолига мўлжаллаб тайёрладик. Хуллас, қишдан бекаму-кўст чиқиш учун хўжалигимизда барча чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Суҳбатни Н. РИХСИЕВ ва Ф. МУҲИДДИНОВ ёзиб олишди.

ИККИ ДОҲИЙНИНГ МАХФИЙ МАСЛАҲАТЧИСИ

СТАЛИН ВА МАО ЦЗЭДУН МУНОСАБАТЛАРИ ҲАҚИДА УЛАРНИНГ ИККОВЛАРИНИ ЯХШИ БИЛГАН КИШИ ҲИКОЯ ҚИЛАДИ

СОВЕТ-ХИТОЙ муносабатлари қандай йўлга қўйилганлиги хусусида тарихчи С. ГОНЧАРОВ ҳамда «Комсомольская правда» мухбири М. МОРОЗОВ Хитой Коммунистик партияси Марказий Комитети қошидаги совет маслаҳатчилари гуруҳи собиқ раҳбари билан суҳбат қилдилар. 40 йил давомида бу ҳақда ҳеч ким очиқ гапиришга журъат эта олмади.

БУ ЙИЛ Иван Владимирович Ковалев 90 ёшга тўлади. У катта ва кичик урушларда иштирок этди, амал пиллапоялари бўйлаб, энг юқори даражагача кўтарилди, Кагановичдан кейин 1944 йилда темир йўллар халқ комиссари лавозимини эгаллади. Ковалев табиатан «сиркаси сув кўтармайдиган» одам бўлиб, Берия ҳамда Сталинлар билан бир неча бор сан-манга бориб қолган эди.

— Иван Владимирович, халқаро ишларга алоқаси бўлмаган сиздай одам қандай қилиб Хитойга тушиб қолдингиз?

— 1948 йил май ойининг ўрталарида мени Марказий Комитетга — Сталин ҳузурига таклиф қилдилар. У менга ҳозиргина Мао Цзэдундан олинган телеграммани кўрсатди. Мао Цзэдун Чан Кайши билан бўлаётган фуқаролар урушида ҳал қилувчи давр бошланганлигини ҳамда қуролли кураш олиб боришда Хитой маълум даражада тажриба орттирганлигини ёзган эди. Бир йўла Мао иқтисодиётни бошқаришда ХКП мутлақо тажрибага эга эмаслигини таъкидлаб, ВКП(б) Марказий Комитетидан Хитойга иқтисодий вазифаларни ҳал этиш учун мутахассислар гуруҳини юборишни сўраган эди.

Ўша маҳалда мен расман СССР Министрлар Кенгашининг Хитой Чанчунь темир йўли бўйича вакили ҳисобланар эдим. Бу темир йўлни Хитой ва бизнинг мамлакатимиз биргаликда бошқарар эди. Бундан мақсад бизнинг ХКПга бераётган ёрдамимизни ошкор этмаслик эди. Бизнинг ҳамма фаолиятимиз мутлақо махфий ҳолатда ўтар эди.

Бу пайтда бизнинг гуруҳимиз фаолияти, асосан, Хитойнинг шимоли-шарқига — Маньчжурияга қаратилган бўлиб, гуруҳ тахминан 300 нафар муҳандис ҳамда юқори малакали мутахассислардан иборат эди. Хитойликлар билан ҳамкорликда бизлар 1300 километрлик темир йўлларни ҳамда 62 та кўприкни таъмирлаб, бу муҳим стратегик ҳудуддаги ХКП ғалабасига маълум даражада ҳисса қўшдик.

1948 йил декабрида Москвага қайтганимдан сўнг Хитойдаги вазият тўғрисида Сталиннинг ўзига гапириб бердим. 1949 йил январида эса ниҳоятда муҳим, махфий музокаралар олиб бориш учун отланган А. И. Микоянни кузатиб, яна Хитойга жўнадим. Баайни ана шу музокаралар пайтида мен шахсан Мао Цзэдун, Лю Шаоци ҳамда Чжоу Эньлайлар билан танишишга муяссар бўлдим.

1949 йил мартида Хитой ҳукумати Сибайпо қишлоғидан Пекинга кўчиб ўтди. Менга эса Мао қароргоҳидан 800 метр чамаси узоқликда бўлган бир уйни ажратишди. Шу пайтдан эътиборан икковимиз деярли кунда-кунаро учрашиб турадиган бўлдик.

— Эллигинчи йилларнинг бошларидан бошлаб Хитой раҳбарлари, улардан сўнг тарихчилар ҳам, қалам аҳли ҳам Микояннинг сафари билан боғлиқ бир ҳодиса ҳақида тез-тез эслашадиган бўлишди. Уларнинг гапларига қараганда, Мао Цзэдун билан суҳбат пайтида совет вакили Сталиннинг топшириғига биноан Хитой жанубида Чан Кайшига қарши олиб борилаётган ҳужумларни бундан буён ривожлантирмаслик, Янцзи дарёсидан кечиб ўтмаслик, шу тариқа дарёнинг шимолий соҳилида тўхташ хусусида маслаҳат беради. Сталиннинг мазкур тавсиялари хусусида гап борар экан, хитойликлар буни бир неча сабаблар билан изоҳлайдилар: совет раҳбари Хитой инқилобининг имкониятларини тўлиқ баҳолай олмади, фуқаролар урушида тез ва узил-кесил ғалаба қилишга ишончсизлик бўлди, дейишади улар. Жанубда коммунистлар ҳужумни давом эттирсалар, Америка Қўшма Штатлари Чан Кайши томонида ихтилофга аралашиши мумкинлигидан ҳам чўчиш бўлган, бу ўз навбатида учинчи жаҳон урушига олиб келиши эҳтимолидан узоқ эмас эди, дейишади. Яна шундай тахминлар ҳам борки, гўё Сталин коммунистлар назоратидаги қудратли Хитойнинг вужудга келишидан манфаатдор эмас эди, у жанубни Чан Кайши томонда қолдириб, мамлакатни иккига бўлиб юбормоқчи эди, шу тариқа шимол ва жануб қарама-қаршилигидан фойдаланиб, совет таъсирининг самарадорлигини кучайтирмоқчи бўлган, деган гаплар ҳам йўқ эмас.

— Менинг билишимча, Янцзи соҳилида Чан Кайшига қарши ҳужумни тўхтатиш тўғрисида Микоян ҳеч қанақа маслаҳатлар берган эмас.

Бу деган гап музокаралар пайтида кескин онлар ёхуд келишмовчиликлар бўлмади, деган гап эмас. Айтайлик, масалан, Мао Цзэдун «гоминьдан партияси инқилобий қанотида турган гуруҳ раҳбари» бўлмиш қандайдир бир аёл кишининг фикрларига таяниб, Совет Иттифоқи томонидан бажарилиши лозим бўлган икки шартни юзага чиқариш учун кўп ҳаракат қилди; бу шартларнинг бири — Чанчунь темир йўли бўйича совет томонига қарашли мол-мулкни Хитой томонига тўлиқ қайтариш бўлса, иккинчиси эса Мўғулистон Халқ Жумҳуриятини Хитой таркибига киритиш учун СССР розилигини олиш эди. Маонинг гапларига қараганда, башарти шундай қилинса, Гоминьдан партиясининг чап қаноти Чан Кайши билан алоқани узиб, коммунистлар билан унга қарши иттифоқ тузади.

● БУГУН биринчи марта чоп этилаётган ушбу нодир расмлар И. В. Ковалевнинг шахсий ҳужжатлари орасида қирқ йилдан ошиқроқ вақт ётди. Уларнинг бирида Иван Владимирович билан Мао Цзэдуннинг суҳбат пайти тасвирланган.

Хитой коммунистларининг мамлакат жанубидаги юришига тааллуқли Сталин тавсияларига келганимизда эса бу ҳақда менга қуйидаги нарсалар мутлақо маълум эди: 1949 йил апрелида (Янцзидан кечиб ўтиш арафасида) Хитой раҳбарлари ҳамда менинг ахборотларим сўровларига жавобан Сталин кенгайтирилган телеграмма юборди. Бу жуда катта аҳамиятга эга бўлиб, унда Сталин Хитой Халқ-озодлик армияси муваффақиятлари ажойиб эканлигини таъкидлаш билан биргаликда, Чан Кайшига қарши кампанияни асло тугалланган деб ҳисобламаслик керак, деган эди. Сталин фикрича, «англо-франко-американликлар» Хитой Халқ-озодлик армиясининг жанубда қўшни мамлакатлар чегараларига чиқиши бу мамлакатларда, шунингдек, Чан Кайши эгаллаган оролларда инқилобий вазиятни вужудга келтиради, деб чўчимоқдалар. Бундай шароитда улар ҳар қандай «қилиқ» кўрсатишлари — ороллар ҳамда Осиёни сақлаб қолиш учун иқтисодий қамалдан тортиб қуролли тўқнашувлар уюштиришгача бориб етишлари мумкин.

— АҚШ ва унинг иттифоқчиларининг бу ердаги ишларга аралашуви ҳамда СССРни Хитойдаги фуқаролар урушига тортилишига Сталин қандай муносабат билдирган? Хитойда тарқалган миш-мишларга қараганда, Сталин Америка ядровий қуроли устунлигидан анча-мунча даҳшатга тушган, дейишади.

(Давоми бор)

• *Ёшлар тарбияси*

ФОЙДАЛИ ФИКР АЛМАШУВ

ЖИНОЯТЧИЛИК, ўғрилик, қотиллик, майда жиноятлар ҳақидаги турли хабарларни матбуот орқали ўқийвериб ўрганиб ҳам қолдик, шекилли. Лекин, энг ачинарлиси ёшларнинг жиноят йўлига кириб кетишлари табиий ҳолга айланиб бормоқда. Хўш, бунинг олдини олиш учун нима қилиш керак? Бир нарса, ҳозирда бой берилаётган дақиқалар кейинчалик қимматга тушиши аниқ.

Буни ўз вақтида англаб етган халқ депутатлари Паркент ноҳия Кенгаши ва ижроия қўмитаси яқинда ноҳия халқ таълими бўлими билан биргаликда ота-оналарнинг кенгайтирилган йиғилишини ўтказди. Унда 35 та мактабдан вакиллар иштирок этишди. Йиғилишда кўрилган асосий масала ёшлар ўртасида авж олаётган жиноятчиликнинг олдини олиш ва уларнинг таълим тарбиясига эътиборни кучайтириш бўлди.

Йиғилишда сўзга чиққан ноҳия Кенгашининг раиси Э. Рўзиматов ота-оналар билан мактаб ўртасидаги алоқани мустаҳкамлаш, таълим-тарбия жараёнини такомиллаштириш хусусида тўхталди. Халқ депутатлари ноҳия Кенгаши ижроия қўмитаси раиси А. Икматов мактабларга кўрсатилаётган иқтисодий ёрдам ва улар билан амалга оширилаётган ишлар ҳақида сўз юритди. Ноҳиядаги Катта масжиднинг имом хатиби Обиджон ҳожи Мамажоновнинг нутқи кўпчиликда қизиқиш уйғотди. У жумладан шундай деди:

— Узоқ йиллар давомида диний таълимотга тўсиқ қўйиб келинди. Ҳолбуки, имонли, эътиқодли, билимли бўлишга ундовчи Қуръони карим, Ҳадиси шарифлар ўргатилиши лозим эди. Агар шундай бўлганда бугунга келиб, жиноятчиликни тугатиш ҳақида мунозара қилиб ўтирмасдик.

Шунингдек, йиғилишда ноҳия ички ишлар бўлими бошлиғи М. Файзиев, ноҳия халқ таълими бўлими мудири Б. Мақсиловлар ҳам ўз мулоҳазаларини билдиришди.

Т. ЕРҚУЛОВ.

МУҲАББАТНОМА

Минг бир азоби бор экан...

МУҚАДДИМА

УЛУҒ файласуф, олим ва шоир Умар Хайём ўзининг бир рубоийсини шундай якунлайди:

«... Гар ошэқу маст дўзахи хоҳад буд,
Фардо нэгари беҳешт ро чун кафэ даст!»

Яъни: ошиқу маст кишилар дўзахи бўлса (агар дўзахга тушса), эртан жаннатни қўлнинг кафтидек (тап-тақир) кўрасан.

Дарҳақиқат дунёда қимирлаган жон борки, Муҳаббат шаробидан МАСТ. Бу шаробдан тотиб кўрган мастларнинг ҳаммаси ОШИҚ! Агар шу мастлиги боис ИНСОН дўзахга ҳукм этилса, жаннат ҳувиллаб қолиши аниқ.

Кўзи ишқ бодасин тутди, ичиб кўнглум қилур мастлиғ,
Ишқдан бўлак ҳама ғамдин кечиб кўнглум, қилур мастлиғ.
Мени девона деб кулманг, маним парвомга келмайдур,
Севги дайриға ман кирдим, учиб кўнглим қилур мастлиғ.
Эй ҳуши йўқ, сен-ку нодон кўза бўйниднн қучибсен,
Маним қўлим ёр белидин қучиб, кўнглим қилур мастлиғ.
Нечун дўзахга қувлайсен Дилмуродни таъна айлаб,
«Ким дўзахи?» бу саволни ечиб кўнглим, қилур мастлиғ!

I.

Ҳазрат Мир Алишер Навоий форсий ғазалларидан бирида:

«Он пари аз хона-йэ чэшмам ба сурат гар равад,
Нақш-э ў чун сурат-э дивор мемонад ба дэл...» —

деб ёзган эканлар. (Яъни, ул пари кўзим уйидан бир суратдек кетса, нақши (унинг сиймоси) кўнгул деворида бир сурат каби (муҳрланиб) қолади).

Дарвоқе, сурат дедик. Шарқ, хусусан, Ислом мамлакатлари халқларининг ишқий саргузаштлар баёнидаги ўнлаб асарларида ОШИҚ ўз СЕВГИЛИСИНИНГ илк марта суратига дуч келади ва муҳаббат кўчасига кириб боради.

Фарҳод Ширин тасвирини ойнаи жаҳоннамода кўрса, Зулайҳо Юсуфни тушида кўради, «Минг бир кеча» туркумидаги қатор эртаклар-чи! Ҳар қандай эртак замирида ҳаётий ҳақиқат мавжуд дейдилар. Ва қаҳрамонлар доимо ўз севганлари сиймосини қоғозга кўчиртириб, ҳижрон хуружида шу тасвирдан мадад, нажот топадилар.

Сенинг ҳам суратинг мен учун нажот манбаи. Ўзингга айтолмаган дард-ҳасратимни, тилак-мақсадимни унга сўзлайман. Қоп-қора пайваста қошлар, чаросдек кўзлар, гулгун ёноқлар, япроқ қиррасидек ингичка лаблар йиғиндиси — сенинг суратинг. Мени жимгина тинглайдиган тасвиринг. Қани энди шу сурат эшитаётган сўзларнинг лоақал бир қисмини ўзингга айта олсам. Нетайки, бунинг сира-сира иложи йўқ. Сен — юрагимнинг бир умрлик, ҳаттоки, қиёмат қадар етиб бўлмас армонисан, эй сурат соҳибаси:

Журъат қилиб сенга севгим изҳор этолмасам керак,
Кўксим пора қилолсам ҳам қалбим тутолмасам керак.
Заҳар бўлса ютар эдим асло иккиланмай, дилбар,
Аммо бу дард заҳрин сира-сира ютолмасам керак.
Сенсиз, ҳижрон азобида умрим ўтар, яшайолгум,
Лек ёнингсиз бирор лаҳза яшаб ўтолмасам керак.
Муҳаббатсиз киши асло ишқий байтлар битолмагай,
Мен қўрқаман, эл билмасин, бир сўз битолмасам керак.
Кутгил десанг, майли, кутгум йўлингда кўз нигорондир,
Лек ўзгинчи вақт мендан унга етолмасам керак.
Дил муродим ўзинг ёлғиз, гар келолмай қолсанг, ёрим,
Берма дил шубҳага, сени мен унутолмасам керак.

II.

«... Онам мендан бирор суйганинг борми, деб сўрадилар. Нимагадир хаёлимга шу лаҳзада Сиз келдингиз... Аммо онамга жавоб қилолмадим... Онам ундай бўлса, яқинда сенга тўй оламиз, дедилар...

... Кечиринг мени, бу ишга фақат биргина Онажонимни деб розилик бердим...»

Бу сўзлар сенинг МАКТУБИНГДАН!

Аллоҳ шоҳид, сенга таъна қилмоқчи эмасман. Фақат юрагимдагини кимгадир сўйлашим керак-ку! Яна суратингга тикиламан: бу кўзларга тик қараб туриб, маломат айтиш мумкинми? Зинҳор, сира мумкин эмас. Бу кўзларни яратган эгам фақат тўйиб-тўйиб термулмоқ учун ва бир умр хумори бўлиб, азобланмоқ учун яратган.

Бу латофатли санамнинг минг бир итоби бор экан,
Ҳар итобин минг биттадан жабру азоби бор экан.
Менгаму бир айлагай деб эрдим азобин, англасам —
Ҳар қадамда ишқининг бир Мендек хароби бор экан
Бир ғарибни шод айлаган жаннатга лойиқ дейдилар,
Минг ғариб шод гар боқса бир, ҳадсиз савоби бор экан.
Шул сабаб мендек хароблар зори тутмайдур уни ҳеч,
Ҳаттоки, Аллоҳ олдида маълум жавоби бор экан...
Бу латофатли санамнинг Тошкентда лутфин кутмагил,
Дилмурод, Термиз тарафда хушнуд жаноби бор экан!..

ХУЛОСА

Яна Умар Хайём рубоётини варақлайман:

Гэрд-э дэгари чэгуна парвоз кўнам,
Ё эшқ-э нави чэгуна оғоз кўнам.
Йэк лаҳза сэрэшк-э дийда миангэзору
То чэшм барўи дэгари боз кўнам.
Яъни:
Ўзга атрофида қандоқ айланай.
Ё янги севгига қандоқ бойланай
Кўз ёшим тинимсиз сочилур, ёшли —
Кўз билан ўзгага мен қандоқ қарай?!..

Бир қўлимда мактубинг, рўпарамда суратинг, яна бир қўлимда Умар Хайём рубоёти жамланган китоб. Тағин бир рубоийни ўқийман:

Дар даҳр каси ба гўлъўзори нарасид,
То бар дэлаш аз замона хори нарасид,
Дар шона нэгар кэ то ба сад шох нашуд
Дасташ ба сар-э зулф-э нэгори нарасид.
Яъни:
То замондан кўнглига санчилмай тикан —
Ҳеч ким жаҳонда гул юзли ёрга етмаган.
Тароқни кўргил, бағри юз тилинмагунча
Нигорнинг сочини дасти асло тутмаган.

Умар Хайёмни май-шароб куйчиси дер эдилар. Менимча, у ҳам энг аввало Муҳаббат куйчиси. Азалдан ошиқликни мастлик ҳолатига, ишқни эса майга қиёс этганлар! Назаримда, у ана шу МАЙ таъсирида мастона мисралар яратган.

Рубоёт ўқияпману хаёлим сенда. Биргина мактуб қолдириб, буткул келмас бўлиб кетишингга асло ишонмайман. Бир кун ўтибми, бир йил ўтибми, балки йигирма йил ўтибми барибир ҳолимдан хабар олишингга ишонаман. Ва шу ишонч боис суратингга тикилганча, ўша кунга етказишини сўраб Тангрига илтижо қиламан. Гарчи айрилиқ тақдирда бордир, аммо танҳолик толега битилган эмас. Начора, бундай бўлишини сен ҳам, мен ҳам истамас эдик, аммо...

Қилинган ўтинчлар зое кетдилар,
Ибодатлар қолди бўлмай ижобат.
Энтик термулишлар буткул битдилар,
Умидвор кўзларга чўкди надомат.
«Яхши бор!» дедию, титради лаблар,
Музга кўмилгандек вужуд тош қотди.
«Яхши қол!» деганда титради қалблар,
Тўкилмай, армонга кўчиб, ёш қотди...
Тақдирлар бўлинди, толе эгмай бўй,
Қолди иккимизга бир умр фақат:
«Меники бўлсайдинг!» — деган ширин ўй
Ва...
«... Бўлолмадинг!» — деган аччиқ ҳақиқат,
Ибодатлар қолди бўлмай ижобат!..

Дилмурод САИДОВ.

«ТАБАССУМ» — «БОДОМЗОР» ДА

● ЯҚИНДА пойтахтимиздаги Киров ноҳияси «Бодомзор» маҳалласида «Табассум» радио-журнали ходимлари билан меҳнаткашларнинг учрашуви бўлиб ўтди.

Кечани кулги усталари Эргаш Каримов ҳамда Суръат Пўлатовлар олиб боришди.

Кулги, ханда, интермедия жанрининг истеъдодли ижрочилари Файзулла Аҳмедов, Ортиқ Юсупов, Тоҳир Миралиев, Майрам Ихтиёрова, Гулираъно Ҳакимова, Шерали Ҳожиевлар ўз санъатларини маҳорат билан намойиш қилиб, йиғилганларга табассум улашишди. Таниқли драматург ва шоир Ҳайдар Муҳаммад ўзининг янги шеърларидан ўқиб берди. Хушовоз хонандалар Нуриддин Ҳайдаров, Неъматжон Қулабдуллаев, Ҳуррият Исроилова, Маҳмуджон Йўлдошев, Адҳам Солиев ва бошқа санъаткорлар ўзларининг дилрабо куй ва қўшиқлари билан кечага файз бағишладилар.

«Табассум» радио-журнали ходимлари ҳамда таниқли санъаткорлар билан бўлган учрашув маҳалла аҳлида катта таассурот қолдирди.

Нодира АБДИРИМОВА.

● **СУРАТЛАРДА: Кулги кечасидан лавҳалар.**

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

Харидорда тирикчилик, сотувчида фойда қайғуси

БЕКОБОД РАЙОН МАТЛУБОТ ЖАМИЯТИГА ҚАРАШЛИ ТАШКИЛОТЛАРДА САВДО ҚОИДАЛАРИ БУЗИЛАЕТГАНЛИГИ ХУСУСИДА

ҚИЗИҚ-қизиқ воқеалар рўй беряпти: илгари 10 тийин устида талашиб-тортишадиган, қимматроқ нарсани олишга оғринадиган одамлар энди бирданига «юввош» бўлиб қолдилар, устакор новвой икки-уч томчи томизилган нонига 1,5—2 сўмдан, сомсапаз ичи ғиж-ғиж пиёз сомсага 70 тийин, 1 сўмдан нарх қўйса ҳам «ғинг» демай сотиб олишяпти. Қассобларга-ку худо берди — гўштнинг килосини 30—45—50 сўмдан сотишяпти.

Ресторан, ошхоналарга кирсангиз шилиниб чиқасиз, уйга етгунча «бугун овқат едимми, емадимми», деб ўйланиб кетасиз Нархини суриштирмайсиз. Суриштирсангиз жавоб тайин: «Акаси, қайси замонда яшаяпсиз? Ҳаммаёқда қимматчилик-ку!»

Хўш, нима учун биз шунчалик индамас, ҳатто кераксиз эгарни ҳам талашиб-тортишиб оладиган бўлиб қолдик? Сотувчи, ошпаз, сомсапазлардан тил қисиқ жойимиз борми? Нега уларга индамаймиз? Ноинсоф савдо ходими қоп-қоп гуруч, ун, шакарни чайқовчиларга, четдан келганларга пуллаётганда тескари қараб турамиз? Фақат ўзимизга унганидан хурсанд бўлиб юраверамиз? Нега ноҳақлик, адолатсизликка қаршилик кўрсатган харидорни туртқилаб магазиндан чиқариб юборамиз?

Ана шундай индамаслик, лоқайдлик Бекобод район савдо ташкилотлари ва умумий овқатланиш корхоналарида ўзбошимчалик тегирмонига сув қуйибди, бировлар ҳаққини еявериб «наҳанг» бўлиб кетган айрим юлғичларни янада қутиртирибди. Район бўйича текшириш ўтказилганда бу ерда савдо қоидалари қўпол равишда бузилаётганлиги маълум бўлди. Харидорларнинг индамаслигидан фойдаланган сотувчилар уларнинг ҳаққига бемалол хиёнат қилмоқдалар. Тарозиларнинг нosoзлиги, тозалик қоидаларининг бузилиши, таомларнинг бемазалиги, столда салфеткаларнинг йўқлиги билан ҳеч ким қизиқмайди. Пулнинг «юзи»га қарамай тўлаб, апил-тапил овқатланишиб, қайтимини санамасдан чиқиб кетаверишади.

Текшириш пайтида 2890 сўм 37 тийинлик мол яшириб қўйилганлиги аниқланди, бир қатор қинғирликлар фош этилди. Масалан, «Октябрь 40 йиллиги» шўро хўжалиги ҳудудидаги 10-магазин (мудири Ж. Ўсаров) ёрдамчи биносида 40 кило «араккис», қирқ кило «Крокет» хамиртуриши, 21 кило кўк чой, жами 824 сўм 80 тийинлик мол яшириб қўйилган. Сабзавот консерваларида нарх ёрлиқлари йўқ. Бу магазинга кунига бир мартагина нон келтирилар экан. Ойбек қўрғони аҳолиси нон сотишдаги узилишлардан шикоят қилишди. Биз борган куни 30 чоғлик одам нон келишини кутиб турган экан.

Ҳозир магазинга ажратилган озиқ-овқат маҳсулотларини пештахталарга териб қўядиган мард сотувчиларни кундузи чироқ ёқиб ҳам тополмайсиз. Улар кўзи «оч» харидорларга ўз нархида сотгандан кўра, орқа эшикдан келадиган «саҳий» мижозларига пуллашни афзал кўришади. Ойбек шўро хўжалигидаги 7-магазин мудири С. Абдураҳмонова бундай қинғир ишлар билан шуғулланади деб айтолмаймиз. Лекин у ишлаётган магазин ёрдамчи биносида килоси 2 сўм 20 тийинлик 70 кило гуруч, килоси 70 тийинлик рожки сақланаётганлигини аниқладик. Ҳолбуки, бу маҳсулотлар намуналари пештахталарда йўқ эди.

Ленин қишлоқ матлуботига қарашли 1-хўжалик моллари магазинида (мудири Н. Деҳқонов) «шикоят ва таклифлар» дафтарида ҳеч қандай ёзув йўқ. 10 хил молга нарх ёрлиғи қўйилмаган. Магазинда қачон иш бошланиб, қачон тамом бўлишини биров билмайди.

«Ёшлик» савдо марказида ҳам яшириш касали тарқалган экан. Бу хавфли «касал» билан оғриган «Газмол» бўлими сотувчиси М. Қулматова жами 1525 сўм 70 тийинлик камёб молни яшириб қўйибди. «2-«Далварзин» ишчилар кооперативига қарашли 7-магазинда (сотувчиси Д. Мухамедова) ҳам харидорлар қидириб юрган моллар очиқ савдога чиқарилмаган.

Фақат Бекободда эмас, бошқа район ва шаҳар умумий овқатланиш корхоналарида ҳам таомлар сифатига яхши эътибор беришмайди. Айниқса, бундай бепарволик ишчилар ошхоналарида кўп. Масалан, райондаги пахта заводи қошидаги 1-ошхонада ўзбошимчалик авжига чиққан экан. Бу ерда фақат бир марта таом тайёрланади. Ишчиларга нонушта ва тушлик тайёрлаш зарурлиги ҳақида ҳеч ким бош қотирмайди.

Ўтказилган текширишлар натижасида 12 киши, шу жумладан, 2 раҳбар маъмурий жавобгарликка тортилди, 2 киши вазифасидан бўшатилди, 5 киши лавозимидан пасайтирилди, 9 киши шу жумладан, 3 раҳбарнинг иши ўртоқлик судларига оширилди, 3 кишининг иши бўйича тегишли ҳужжатлар тергов органларига топширилди. Йўл қўйилган камчиликлар, қоидабузарликлар район савдо ташкилотлари ҳамда умумий овқатланиш корхоналари жамоаларида муҳокама этилди.

И. ИСРОИЛХЎЖАЕВ,
Тошкент вилояти Бош Давлат савдо инспектори.

Э. ҚОСИМОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА

ТЕЗ КУНДА

ПРЕМЬЕРА

Тўфон МИНУЛЛИН асари — Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА таржимаси

«А Л Л А»

(икки пардали драма)

Саҳналаштирувчи режиссёр — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, Ҳамза номидаги Ўзбекистон Давлат мукофотининг совриндори РУСТАМ ҲАМИДОВ.
Рассом — МАРАТ СОҲИБГАРЕЕВ.
Бастакор — НУРИЛЛА ЗОКИРОВ.
Режиссёр ёрдамчиси — МАҲБУБА ТУҚСАРИЕВА.

РОЛЛАРДА:

Ўзбекистон халқ артистлари: ШИРИН АЗИЗОВА, ИКРОМА БОЛТАЕВА, ЯИРА АБДУЛЛАЕВА, ЭРКЛИ МАЛИКБОЕВА;
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар: ГАВҲАР ЗОКИРОВА, ГУЛЧЕҲРА ЖАМИЛОВА, ТЎТИ ЮСУПОВА, МАЛИКА ИБРОҲИМОВА;
артистлар: ЛУИЗА ҚУЛАБДУЛЛАЕВА, МАДИНА МУХТОРОВА, ШОҲИДА ИСМОИЛОВА, ГУЛЧЕҲРА ИБРОҲИМБЕКОВА, МАҲФУЗА БОБОТУЛЛАЕВА, САЙЕРА ЮНУСОВА, ЗУҲРА АШУРОВА, МАҲБУБА ТУҚСАРИЕВА, МАҲБУБА ИКРОМОВАЛАР иштирок этадилар.

Жамоа бўлиб кўриш учун буюртмалар қабул қилинади.
ТЕЛЕФОН: 44-24-47.
Касса соат 10.00 дан очиқ.

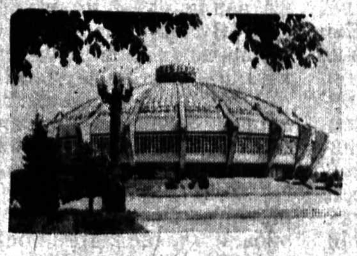

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

(ХАДРА МАЙДОНИДА)

1991 ЙИЛНИНГ 21 ДЕКАБРИДАН 1992 ЙИЛНИНГ 12 ЯНВАРИГАЧА

БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!

МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ҚИШКИ ТАЪТИЛ КУНЛАРИДА ҚОРБОБО, ҚОРҚИЗ ВА БОШҚА ЭРТАК ҚАҲРАМОНЛАРИ ИШТИРОКИДА

«ЦИРКДА АРЧА»

КАТТА ЦИРК ЭРТАК ТОМОШАЛАРИ НАМОЙИШ ЭТИЛАДИ.

ДАСТУРДА:

Марина ва Нина Пузаковалар раҳбарлигидаги
ЎРГАТИЛГАН АЙИҚЛАР
ССЖИ халқ артисти Ҳаким Зарипов раҳбарлигидаги
«ЎЗБЕКИСТОН ЙИГИТЛАРИ» ГУРУҲИНИНГ ЧИҚИШЛАРИ

Томошалар: 21, 22 декабрь соат 11, 13.30, 16, 18.00 да;
23, 24, 25, 26, 27 декабрь соат 11, 13.30, 16.00 да.
28 декабрь соат 11, 13.30, 16, 18.00 да;
29—30 декабрь соат 16, 18.00 да;
31 декабрь соат 16.00 да;
1 январь соат 10, 16, 18.00 да;
2—7 январь соат 16, 18.00 да;
8—12 январь соат 10, 12, 14, 16, 18.00 да бошланади.

Чипталар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан сотилади.
Касса соат 10 дан 19.00 гача ишлайди.
Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

(Ҳадра майдони)

13 ДЕКАБРЬ СОАТ 17.30 ДА
14, 15 ДЕКАБРЬ СОАТ 14, 17.00 ДА

«ВИД», «50×50», «НИГОҲ», «МАРАФОН-15» ДАСТУРЛАРИНИНГ ГАСТРОЛЛАРИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

«Гуд бай, Бэби»

ЯНГИ ИККИ СОАТЛИ ДАСТУРИДА

«ЛАСКОВЫЙ МАЙ» студияси 8 ва 12 альбомларининг муаллифи ва ижрочиси
ВОЛОДЯ ШУРОЧКИН
Дастурда В. ШУРОЧКИН театри қатнашади.
ОММАВИЙ ТАЛАБНОМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.
Касса соат 10 дан 19.00 гача ишлайди.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04, 44-35-94.

ЙИГИТЛАР ВА ҚИЗЛАР!

Агар Сиз техника лицей гуруҳига кирмоқчи бўлсангиз ва келгусида техника дорилфунунида ўқишни давом эттириш ниятида бўлсангиз С. И. Кадишев номидаги 33-ҳунар-техника билим юрти Сизни 6 ойлик математика ва она тилидан пулли тайёрлов курсларига таклиф этади.

Ўқишга 9 йиллик мактаб ўқувчилари ва кундузги мактабнинг 9-синф ўқувчилари қабул қилинади.

Тайёрлов курсларида топширилган битирув имтиҳонлари айни пайтда техника лицейларига кириш имтиҳонларидир.

Аризалар — 1991 йил 31 декабргача қабул қилинади.
Машғулотлар — 1992 йил 2 январдан бошланади.
МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Генерал Петров кўчаси, 331-уй. (29, 6-трамвайлар ва 110, 119, 30, 151, 192-автобусларининг «Билим юрти» бекати).
ТЕЛЕФОНЛАР: 96-58-20, 96-39-72, 96-49-64.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар — 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар — 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр курсаткичи: 6484. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.00 44 минг нусха босилди.